

HEADLINES
RADIO SHOW
 TACKLING FASCINATING MODERN
 CONTROVERSIES FROM
 A HALACHIC PERSPECTIVE
with
DOVID LICHTENSTEIN

Making of a Godol

Show# 230 | July 27th 2019

בס"ד

נדעונו לשמוע מפי תלמידי חכמים נאמנים, כי מפיצים "בוך" שנדפס, הנקרא "עשית גדולי" (Making of a Godol בלע"ז), והוא מלא דברי השפלה חמורים, דברי זלזול בזיון והוצאת ש"ר, על כמה מגדולי רבותינו הקי מאורי ישראל, מדורות האחרונים. הלא המה ראשונים כמלאכים, אשר מפיחם חיים כל בית ישראל, ומבאר תורתם אנו שותים בצמאון, וגודל מעלתם והדר כבודם וקדושתם מושרשת בלבבו של כל יהודי ירא ד'. וזאת אשר "בוך" זה בא לבטל עיי הטלת דופי, ודברי בזיון, ומשפיל הדר כבודם, שהוא כבוד השי"ת וכבוד תוה"ק, כמבואר כל זה ברבינו יונה שער ג' במדריגה העשירית.

וביותר מזה, הוא מטיל ספיקות ומבלבל את הדעת, בהחדרת דעות כוזבות והשקפות פסולות, בנוגע לעסק לימוד חכמות חיצוניות וספרות למיניהם, וכאילו אין בזה סתירה לעסק התורה באופנים מסויימים, וכל זה בשם גדולי ישראל. ובוה פוגע בטהרת ההשקפה, המקובלת לנו מפי רבותינו גדולי הדורות, אשר הרימו קול זעקה גדולה ומרה, ומסרו נפשם במשך היובל האחרון לעקור את הפרצה הנוראה של ערבוב לימודים אחרים, בלימוד תורתנו הקי בטהרתה כנתינתה מסיני. ויש בזה סכנה נוראה בפרט לצעירי הצאן בחו"ל, אשר הרבה מהם עומדים בנסיונות גדולים מהמשפחה ומהסביבה בענין הזה, שלא יפלו ח"ו בפח רשתם של אלו, הרוצים להרחיקם ממבועי הנצח של עסק התורה.

ע"כ הננו בזה לגלות דעתנו, כי לא תהא כזאת בישראל עם קדושים, ו"בוך" זה אסור לבוא בקהל ד', הן להחזיקו בבית ולקרא בו, והן לעשות בו מסחר, וכל שומר נפשו הדואג לשלימות יראתו וטהרת לבבו, וחינוך צאצאיו וב"ב יתרחק ממנו, הוא ובני ביתו כמטחווי קשת. וידע כי סכנתו עצומה לכל אחד, אשר יראת ד' נגע בלבבו. כי אין זה ספר של סיפורים על גדולי ישראל אלא להיפך. וכולו נושב ממנו רוח של קרירות, והתרחקות מהתכלית האמיתי, אשר אחריתה מי ישורנה.

והשומע לדברינו, יברכהו השי"ת, ויעלה הוא וביתו מעלה מעלה במדריגות התורה והיראה, להתדבק בעץ החיים של תוה"ק, ולהתאבק בעפר רגליהם של גדולי הדורות, מעתיקי השמועה, מנחילי ומוסרי לדורות עולם, עד כי יבוא שילה בבי"א.

ועיי באנשי"ח לבי תוה"ק, וכבוד חכמי, ומנחילי בטהרתה.
 יום ג' ראש חודש כסלו תשס"ג

הקד"ש	אדון יהודה ר"ב שטנץ	מ.ס. שפירא	מינה יהודה לסקובין	חיים פינס שינבת
נחם קריין	צבי מרקוביץ	חיים קובנץ	שמאל אישיאן	שלמה הלכה

מצבו. כי בראותו, כי רועי גרר מריבים עם רועיו, הכיר כי הריב הזה לא רק ביניהם הוא, והרגיש כי הקטרוג ממנו הוא ושולט בו, וסבת מקור הריב הוא בו בנפשו, ולכן: „ויקרא שם הבאר עשק“. בשם הזה ציין לו את מצבו, מדת קומתו, כי עוד נמצאו בו כחות העשק המפריעים אותו להגיע לשלמות האמתית. ובחפרו באר אחרת ויריבו גם עלי'. ויקרא שמה „שטנה“ — שם קשה מהראשון. ואחרי כן חפרו באר אחרת ולא רבו עלי', אז הרגיש כי נחו בו הכחות ואינם מרגיזים עוד. ולציין את מצבו זה קרא שם הבאר „רחובות“ — כי עתה הרחיב ה' לנו. ואחרי שהרגיש שנתרחב לו, ואחרי שנראה אליו ה', רק אז התעורר לקרא בשם ה' בקריאה שנשמע בה ההד האמתי — הד שירי הנובע מעמקי פנימיות זכות הנפש! ואז הצליח לכרות באר מוצלחת, בלתי מריבה.

ולא רק הוא בעצמו הרגיש השנוי הזה, כי אם לכל היתה מורגשת ונראית שלמות מצב נפשו ורוחו, ויחס העולם אליו נשתנה. אבימלך, שמתחלה גרשו מארצו, חזר אחריו לכרות עמו ברית, כי אמר „ראה ראינו כי הי' ה' עמך וגר אתה עתה ברוך ה'“.

והנה רואים אנו מכל זאת, כי תורתנו — תורת אמת היא! כי באותה שעה שהתורה מתארת לנו את גדולת האבות וקדושתם, אינה עוברת בשתיקה על חסרונותיהם. אינה חפה על מגרעותיהם. אינה מתארת אותם כאנשים אלקיים בכל המעלות, בלי מגרעות וחסרונות, מופשטים מכל עניני וכחות החמר. כי לו היתה תורה מחוברת מאנשים גדולים שכתבו אותה בעד העם והציגו לפניהם גבורים אידיאליים להיות להם למשל בכל דרכיהם ועניניהם, אזי לא היו מציירים את האבות במגרעות וחסרונות בני אדם. אבל תורתנו — תורת האמת — תורת חיים היא! היא מלמדת לנו, כי האדם באשר הוא אדם, אינו יכול להיות אלקיי, וכל זמן שנפשו מקושרת ומלובשת בחמר, בהכרח ימצאו בו כל הכחות והענינים הטבעיים.

ועד כמה לא חסה התורה להציג לפנינו את האבות קדושי עליין כפי מה שהם ולא חפתה על מגרעותיהם, רואים אנו ג"כ ממה שמצינו, כי על השאלה מפני מה אהב יצחק את עשו, מספרת לנו התורה „כי ציד בפיו“, ופשוטן של דברים הם כי עי"ז שהי' מביא לו ציד לעשות לו מטעמים, צד את לב יצחק לאהבה.

וכן מספרת לנו התורה, כי לעת זקנתו שכבר כהו עיניו ויצר הרע פסק ממנו, בכ"ז כשבקש לברך את בנו ובחפצו שברכותיו תצאנה בשלמותן ובמלואן כדי שיהיה בכוחן להשפיע ברב תקפן היה צריך להריח את ריח בגדיו, וכמבואר בספורנו על הכתוב „וירח את ריח בגדיו“ וז"ל: „להרחיב

את נפשו בתענוגות הריח" וכו', ויברכהו — כענין „והי' כנגן המנגן ותהי עליו יד ה'". רואים אנו מזה, כי גם יצחק אבינו, שבודאי נמצא תמיד במדרגה נעלה וקדושה, ולעת זקנתו שכבר פסק ממנו יצר הרע, בכ"ז ברצותו שברכותיו תצאנה מכל האדם שבו, מהתאגדות כל כחותיו, ושתנבענה ממקור גבוה וקדוש, שלזה דרוש הי' שימצא במצב שירי ומרומם, הי' צריך להרחיב את נפשו בתענוגות הריח, שעיי"ז חמרו יתענג וכחותיו הגופניים יתעלו ביחד עם כחותיו הרוחניים ונפשו תוכל להתרומם למצב השירה הדרוש לו, ולא הי' די לו כח האמת וכח הקדושה שבו בלבד להעלותו למצב השירה הק' כי כל זמן שהי' קשור עם כחות החמה, הפריעו בעדו באיזו מדה להעלותו לשלמות הראוי, ובכדי להעלותם יחד עם נפשו, הי' צריך להנותם.

והנה בעד אנשי המעלה התועלת מספורי התורה האלה היא, כי כשהם נכשלים לפעמים בדבר מה, הידיעה הזאת מנחמת ומלמדת אותם, שככה היא תכונת האדם. כי באיזו מדרגה שיעמד האדם, ואיך שיהי' גדל הכרתו באמת, בכ"ז מוכרח שימצאו בו כל הכחות הטבעיים, שמושכים אותו למטה. ובכ"ז מבלי הבט על כל אלה, אין לו להתרפות מלהמשיך עבודתו, ויחזק את רוחו ולבו וישתדל בכל כחותיו לפתח ולרומם את עצמו, להתגבר על כחותיו הטבעיים ולקלוט בנפשו עוד יותר מהאמת האמתית, כי הלא זוהי שאיפת האדם, ועבודתו בחייו. אולם לאנשים קטני הדעת גורם הדבר להקל ולהצטרק על מגרעותיהם ומעשיהם הרעים באמרם: הלא גם האבות הק' לא היו שלמים, הלא חסרונותיו ומגרעותיו הוא גם בהם נמצאו. אבל באמת סכלות ושפלות רוח היא ושוטה גמור צריך להיות האדם החושב כזאת! כי מה גדול ורחוק הוא ההבדל בינינו לביניהם, ואין להביא שום דוגמא מחייהם הם לחיינו אנו. הם חיו חיים נעלים, קדושים וטהורים, והכחות המעלים והמורידים היו כ"כ דקים וטמירים וברגשות כ"כ נעלים ונעלמים, דק מן הדק, מה שאין אנו מסוגלים להרגיש בהם כלל. וכמו שרואים בעצם חמרי שיוכל להחלק לחלקים דקים מן הדקים, עד שחושי האדם אינם יכולים לתפוס אותם כלל ובכ"ז מציאותו שלמה היא ונמצאת בכל עניניו, כן הוא גם בענינים רוחניים. אמנם כן שגם בהם היו נמצאים כל הכחות הטבעיים, כמו באדם הפשוט, אבל כחותיהם כבר היו מזוככים כ"כ, והמעלים ומורידים שבהם היו ברגשות כ"כ דקים עד שלפי תפיסתנו אין לנו בהם שום השגה, ורק חו"ל שחדרו בעין חדה ללב האדם ובחנו ומדדו את כל כחותיו, רק להם היתה היכולת להכיר ברגשות האלה. רק הם ידעו כי עוד לא היו שלמים. ונהפוך הוא, כי עלינו ללמוד מזה הענין, שאף הם, שחייהם התמידיים היו קדושים, טהורים ונעלים ובכ"ז גם בהם היו נמצאים כחות מעלים ומורידים, ולא רק בשעה שנעורים כל כחות האדם,

אלא אפי' בעת שלא היו עושים כלום, במזג נפשם לבד הבלתי מקושר עם עניני וכחות האדם החזוניים והמעשיים, בכחות הדוממים שבהם, במצב השנה היו נמצאים הכחות שביכלתם היתה לסבך ולקלקל, וסכנה גדולה היתה מרחפת עליהם להכשל וליפול ממדרגתם מטה. וזהו הבאור הנכון בגמ' תולין דף צ"א, בעו לסכוני, מיד והנה ה' נצב עליו. — וכ"ש אנו שחיינו הם חיים פשוטים ופחותים, ומדרגתנו כ"כ נמוכה, שעלולים אנו להכשל על כל צעד ושעל ולהכתיים את נפשותינו בכתמים בל ימחו ועומדים לעד.

ולכן עלינו לדעת מה קשה היא מלחמת כחות האדם ובאיו סכנה גדולה הוא נמצא תמיד, כי עלול הוא מאד לנטות מדרך הישר ולהנקש וליפול ממדרגתו, ובאיו מדרגה גבוהה של התפתחות והשתלמות שיעמוד האדם, אינו בטוח. כי הרי יעקב אבינו, אלמלא הראה לו הקב"ה חסדו ונגלה עליו, הי אפשר שגם הוא לא הי יכול להתגבר במלחמתו — מלחמת כחותיו — ולהיות המנצח. וכבר אמרו חז"ל (בגמ' ברכות כ"ט ע"א) „אל תאמין בעצמך עד יום מותך, שהרי יחנן כ"ג שמש בכהונה שמנים שנה ולבסוף נעשה צדוקי ולכן עלינו לדעת מה שלפנינו, ומה רבה היא הזהירות הדרושה לנו.

נתאמץ נא ונתחזק בכל כחותינו להשתלם באמונת ה', להכיר יותר המאור האמתי שבתורה ולהודרו יותר בעבודת ה'. להפיץ את האמת בעולם, ולהשריש בלבות בני האדם האמונה בתורה ולהשכיל אותם בדרכי ה' — זאת צריכה להיות מטרתנו ושאיפתנו בחיים, זאת ולא אחרת! וביחוד בזמננו זה שהעולם כ"כ רחוק מידיעת כל הענינים האלה והלבבות ריקים בלי לחלוחית דחנית, רחוקים מהרגשים נעלים ורוממים. ועלינו להשתדל ולהתאמץ שכל מעשינו יהיו לשם שמים, שכל פעולותינו תושפענה ותנבענה ממקור האמת הטהור שבלבנו, ואחרי שנשתדל אנו, אז יהי ה' בעזרנו וישפיע חסדו עלינו.

ונקרא בשם ה' באמת, ואך טוב יהי לנו עד עולם!

ולנחץ ראיתי לעורר, כי בענינים כאלה העיקר הוא להשתדל לקבל את הדברים אל הלב ולשאוף להכניס את כל זה בחיים, כי לולא זאת, מלבד שאין מקבלים את התועלת הנחוצה, עוד יוכלו להביא חסרון והפסד. וכמו שאמרנו בבאור המאמר „זכה נעשה לו סם חיים, לא זכה — נעשה לו סם מות“, כי ענינים כאלה המפתחים את האדם ומרחיבים את לבו ורגשותיו, מעוררים ומפתחים אצלו הרבה כחות טבעיים, כמו הרחבות והגאות וכדומה, ואם האדם לא זכה לילך בדרך ישרה, אז התפתחותו והשתלמותו זאת גורמת לו חסרון והפסד גדול, אבל המשתדל להכניס בחיים את הדברים האלה,

יזכה — ויהיו לו סם חיים!

תלמוד בבלי מסכת יומא דף לה עמוד ב

תנו רבנן: עני ועשיר ורשע באין לדין, לעני אומרים לו: מפני מה לא עסקת בתורה? אם אומר: עני הייתי וטרוד במזונותי אומרים לו: כלום עני היית יותר מהלל? אמרו עליו על הלל הזקן שבכל יום ויום היה עושה ומשתכר בטרפעיך, חציו היה נותן לשומר בית המדרש, וחציו לפרנסתו ולפרנסת אנשי ביתו. פעם אחת לא מצא להשתכר, ולא הניחו שומר בית המדרש להכנס. עלה ונתלה וישב על פי ארובה כדי שישמע דברי אלהים חיים מפי שמעיה ואבטליון. אמרו: אותו היום ערב שבת היה, ותקופת טבת היתה, וירד עליו שלג מן השמים. כשעלה עמוד השחר אמר לו שמעיה לאבטליון: אבטליון אחי! בכל יום הבית מאיר, והיום אפל, שמא יום המעון הוא? הציצו עיניהן וראו דמות אדם בארובה, עלו ומצאו עליו רום שלש אמות שלג. פרקוהו, והרחיצוהו, וסיכוהו, והושיבוהו כנגד המדורה. אמרו: ראוי זה לחלל עליו את השבת. עשיר אומרים לו: מפני מה לא עסקת בתורה? אם אומר עשיר הייתי וטרוד הייתי בנכסי אומרים לו כלום עשיר היית יותר מרבי אלעזר? אמרו עליו על רבי אלעזר בן חרסום שהניח לו אביו אלף עיירות ביבשה, וכנגדן אלף ספינות בים, ובכל יום ויום נוטל נאד של קמח על כתיפו ומהלך מעיר לעיר וממדינה למדינה ללמוד תורה. פעם אחת מצאוהו עבדיו ועשו בו אנגריא. אמר להן: בבקשה מכם, הניחוני ואלך ללמוד תורה! אמרו לו: חיי רבי אלעזר בן חרסום שאין מניחין אותך! ומימיו לא הלך וראה אותן, אלא יושב ועוסק בתורה כל היום וכל הלילה. רשע אומרים לו: מפני מה לא עסקת בתורה? אם אמר: נאה הייתי וטרוד ביצרי (היה) +מסורת הש"ס: [הייתי] + אומרים לו: כלום נאה היית מיוסף? אמרו עליו על יוסף הצדיק: בכל יום ויום היתה אשת פוטיפר משדלתו בדברים, בגדים שלבשה לו שחרית לא לבשה לו ערבית, בגדים שלבשה לו ערבית לא לבשה לו שחרית. אמרה לו: השמע לי! אמר לה: לאו. אמרה לו: הריני חובשתך בבית האסורין. - אמר לה: ה' מתיר אסורים - הריני כופפת קומתך - ה' זקף כפופים, - הריני מסמא את עיניך - ה' פקח עורים. נתנה לו אלף ככרי כסף לשמוע אליה לשכב אצלה להיות עמה ולא רצה לשמוע אליה. לשכב אצלה - בעולם הזה, להיות עמה - לעולם הבא. נמצא, הלל מחייב את העניים, רבי אלעזר בן חרסום מחייב את העשירים, יוסף מחייב את הרשעים.

To see the **מאליהו** of Rav Dessler *click here*

רמב"ן פרשת בלק פרק כ פסוק ח

וה"ר רבי משה (סוף פ"ד משמנה פרקים) סבר בו סברא, ואמר כי משה רבינו ע"ה חטאו הוא שנטה לצד הרגזנות באמרו שמעו נא המורים, דקדק עליו הש"י שיהיה אדם כמוהו כועס לפני עדת בני ישראל במקום שאין ראוי בו הכעס, וכל כיוצא בזה בדין האיש ההוא חלול השם, מפני שמתנועותיו כלם ומדבריו היו למדין והיו מקוין להגיע בהם אל הצלחות העולם הזה והעולם הבא, ואיך יראה עליו הכעס והוא מן הפעולות הרעות ולא תבא כי אם מתכונה רעה מתכונות הנפש. אבל אמרו בו "מריתם פי" (להלן כז יד) הוא כמו שאבאר, שהוא לא היה מדבר עם סכלים ולא עם מי שאין לו מעלה אבל אשה קטנה שבנשיהם היתה כיחזקאל בן בוזי כמו שזכרו החכמים (מכילתא שירה ג), וכל מה שיאמר או יעשה יבחנוהו, וכאשר ראוהו שכעס אמרו שהוא עליו השלום אין בו פחיתות מדה ולולי שהיה יודע שהשם כעס עלינו בבקשת המים ושאנחנו הכעסנו אותו יתברך לא היה כועס, ואנחנו לא מצאנו לשם יתעלה שכעס בדברו אליו בזה הענין, אבל אמר (פסוק ח) קח את המטה והקהל את העדה אתה ואהרן אחיך ודברתם אל הסלע לעיניהם ונתן מימיו והוצאת להם מים מן הסלע והשקית את העדה ואת בעירם. והנה התרנו ספק מספקי התורה שנאמרו בו דברים רבים ונשאל פעמים רבים אי זה חטא חטא, וראה מה שנאמר בו ומה שאמרנו בו אנחנו, והאמת יורה דרכו. אלו דבריו ז"ל:

והוסיף הבל על הבלים. שהכתוב אמר "מריתם פי" שעברו על דברו, ואמר "לא האמנתם בי" שלא האמינו בו, אין העונש בעבור שכעס. ויותר היה ראוי שיהיה העונש על משה כשקצף על פקודי החיל (להלן לא יד) בחנם. והכתוב לא ספר כלל שכעס, כי "שמעו נא המורים" תוכחת, כדרך ממרים הייתם עם ה' (דברים ט כד). ועוד כי אהרן לא כעס מימיו, כי בשלום ובמישור הלך מעודו. ועוד שאי אפשר שלא היה כעס גדול מאת השם עליהם בעשותם מריבה עם משה. ובכל הנסיונות במדבר חטאם הגדול כשיאמרו "למה העליתנו ממצרים", שירצו להיות עבדים לשונאיהם בעבודת פרך מלהיות עם האלהים כבן העובד את אביו, וכן אמר הכתוב (לעיל יא כ) יען כי מאסתם את ה' אשר בקרבכם ותבכו לפניו לאמר למה זה יצאנו ממצרים. ובפעם הראשונה אמרו פחות מזה, למה זה העליתנו ממצרים להמית אותי ואת בני ואת מקני בצמא (שמות יז ג), והיה עליהם קצף גדול ואשמה רבה כמו שאמר ויקרא שם המקום מסה ומריבה על ריב בני ישראל וגו'. ובכאן כתוב מפורש (פסוק יג) המה מי מריבה אשר רבו בני ישראל את ה', ומה פשע גדול מזה הו' רב את יוצרו. ומשה אמר (דברים א לז) גם בי התאנף ה' בגללכם לאמר, אם כן הם חטאו וגרמו כל הרעה הזאת, ולדברי הרב אין להם בכל המעשה הזה חטא ופשע כלל:

ספרי במדבר פרשת מטות פיסקא קנז

ויאמר אלעזר הכהן אל אנשי הצבא הבאים למלחמה זאת חקת התורה משה רבינו לפי שבא לכלל כעס בא לכלל טעות. ר' אלעזר בן עזריה אומר בשלשה מקומות בא משה לכלל כעס ובא לכלל טעות. כיוצא בו אתה אומר ויקצוף על אלעזר ועל איתמר בני אהרן הנותרים לאמר מהו אומר מדוע לא אכלתם את החטאת וגו' (שם /ויקרא/ י יז). כיוצא בו אתה אומר ויאמר להם שמעו נא המורים המן הסלע הזה נוציא לכם מים מהו אומר וירם

משה את ידו ויך את הסלע במטוהו פעמים (במדבר כ יא) אף כאן אתה אומר ויקצוף משה על פקודי החיל שרי האלפים ושרי המאות הבאים מצבא המלחמה מהו אומר ויאמר אלעזר הכהן אל אנשי הצבא הבאים למלחמה זאת חקת התורה אשר צוה ה' את משה. משה רבינו לפי שבא לכלל כעס בא לכלל טעות ויש אומרים משה נתן לו רשות לאלעזר הכהן לדבר שכשיפטר משה מן העולם לא יהיו אומרים לו בחיי משה רבך לא הייתה מדבר עכשיו מה אתה מדבר. ר' יאשיה אומר שהיה אומר דבר בשם אומרו כענין שנאמר ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי (אסתר ב כב) (סליק פיסקא).

ספר החינוך פרשת ויקרא מצוה קכ

יקריבו סנהדרי גדולה קרבן אם טעו והורו שלא כהלכה בעבירות חמורות שחייבין עליהן כרת, ועשו הקהל או רובן על פיהן, שנאמר [ויקרא ד', י"ג] ואם כל עדת ישראל ישגו ונעלם דבר מעיני הקהל וגו'.

כבר כתבתי למעלה כי מכוונות הקרבן להכנעת נפש המתאוה ולהגדיל נפש השכלית, ועל כן בהגיע אל הגדולים טעות בדבר, ידוע כי בחולשת השכל אירע להם וראויים לחזקו על כל פנים, ועל כן יבואו אל הבית אשר שפע השכל עליו ויעשו מעשה הקרבן וישבו אל לבם בכח הפעולה גריעות הנפש הבהמית הטועה וחשיבות השכלית המיושרת והזכה. ומתוך מחשבת טהרה זו ישגיחו וישכילו בכל הוראותם לעולם.

הקדמת אגרות משה חלק ח - תולדות של הגר"מ פיינשטיין – עמוד 29

באמצע דרשת שבת הגדול תש"מ לקה רבנו באיזו הפרעה בליבו. הוא החוויר כסיד, אבל המשיך את הדרשה עד תומת. לאחר מעשה כשבקשו הרופאים לוודא אם היתה זו התקפת לב, לקחו ממנו דם, ופעמיים איבדו את הדם שלקחו, כך שאי אפשר היה לוודא אם אמנם זו התקפת לב. רבנו הסיק מכך שמצד "תמים תהיה עם ה' אלקיך" שפירש רש"י (דברים י"ח י"ג) התהלך עמו בתמימות ותצפה לו ולא תחקור אחר העתידות אלא כל מה שיבא עליך קבל בתמימות ואז תהיה עמו ולחלקו, לא היה צריך לבדוק את הדבר כלל. גם מאוחר יותר כאשר היה בבית חולים ורופאים בדקו את דמו בדיקה שגרתית לגילוי מחלה ממארת ח"ו, אמר שאם היה יודע את מטרת הבדיקה היה מוחה בידם משום תמים תהיה. לדעתו איסור חקירה אחר העתידות שייך לא רק במאי דסמך ליה דהיינו אוב וידעוני ודורש אל המתים, אלא גם בענייני רפואה כשאין ידיעה וחשש ממשי שצריך לבדוק ולהסיק ממנו מסקנה מעשית. רמז לכך איתא בתשובה שנדפסה באגרות אה"ע ח"ד סימן י', עיי"ש. מאוחר יותר הושגל בליבו קוצב לב – רק לאחר שהתברר לי כי אין בהשתלה זו משום המלת מום בגופו שתפסלנו מלכהן בסנהדרין לכשיבוא גואל צדק במהרה.

תלמוד בבלי מסכת יומא דף ט עמוד ב

אבל מקדש שני, שהיו עוסקין בתורה ובמצות וגמילות חסדים מפני מה חרב? מפני שהיתה בו שנאת חנם. ללמדך ששקולה שנאת חנם כנגד שלש עבירות: עבודה זרה, גלוי עריות, ושפיכות דמים.

חשוקי חמד עבודה זרה דף לט עמוד א

והנה בענין איסור לשון הרע, כתב הח"ח (לה"ר כלל ח ס"י): דע דאין שום חילוק באיסור הסיפור, בין אם הוא מספר לאנשים אחרים... או לאשתו... ורבים משתבשים שמספרים לנשותיהם כל מה שארע להם עם פלוני ופלוני בביהמ"ד או בשוק, והנה מלבד איסור לשה"ר עוד הוא מרבה מחלוקת כי היא בודאי תטור השנאה ותריב עם פלוני או עם בני ביתו ותסיתהו לילך ולריב עם פלוני עבור זה. ויעו"ש בבאר מים חיים שהוכיח שיש איסור לה"ר גם כשמספר לאשתו, מאבות דרבי נתן (סוף פרק ז) וז"ל: אל תרבה שיחה עם האשה, כיצד בזמן שאדם בא לביהמ"ד ולא היו נוהגים בו כבוד או שערער עם חבירו, אל ילך ויאמר לאשתו כך וכך ערערתי עם חברי וכו', מפני שבזזה את עצמו ובזזה את חבירו, יעו"ש.

אמנם מטי משמיה דהחזו"א דיש מקרים שיכול לומר לה"ר לאשתו משום שאשתו כגופו, כאשר אין כוונתו להרבות שנאה, אלא לפרוק את אשר לבו, כאשר ברור לו שאשתו לא תספר את הלה"ר לאחרים. [ויעוין גם בחפץ חיים (הלכות לשון הרע כלל י מקור מים חיים ס"ק יד)].

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף כב עמוד ב

תנא: אין איש מת אלא לאשתו, ואין אשה מתה אלא לבעלה. אין איש מת אלא לאשתו - שנאמר וימת אלימלך איש נעמי, ואין אשה מתה אלא לבעלה - שנאמר ואני בבאי מפדן מתה עלי רחל.

פרשת כי תצא פרק כד פסוק ה

כִּי־יֵקַח אִישׁ אִשָּׁה חֲדָשָׁה לֹא יֵצֵא בְצִבָּא וְלֹא־יַעֲבֹר עָלָיו לְקַל־דַּבָּר נִקְיֵי יְהוָה לְבֵיתוֹ שְׁנֵה אָחֹת וְשִׁמְח אֶת־אִשְׁתּוֹ אֲשֶׁר־לָקַח:

רש"י שם

ושמח - ישמח את אשתו. ותרגומו ויחדי ית אתתיה. והמתרגם ויחדי עם אתתיה, טועה הוא, שאין זה תרגום של ושמח אלא של ושמח:

המסורת הליטאית-הווילנאית מספרת, כי על-פי הצעת הגר"א הוסכם שהאיש המתאים ביותר להשתתף בוויכוח זה מטעם היהדות המסורתית הוא השתדלן רבי יהודה-ליב מייטוס מפינסק, שיחד עם גדולתו בתורה היה מפורסם כפיקח וממולח. גם האצילים הפולנים היו מכבדים ומוקירים אותו בגלל ידיעתו את השפה הפולנית על בוריה.

ורבי יהודה-ליב מייטוס זה, הוזמן מטעם הגר"א לבוא לוילנה, בכדי להתייעץ יחד על ענייני הוויכוח, שעתיד היה להתקיים בוורשה לפני המלך הפולני-הליטאי, בדבר היהדות התלמודית.

זקני-חכמי ווילנה היו מספרים, כי בתחילה סירב תלמיד-חכם שתדלן זה להכנס בפולמוס ההוא ולקבל עליו את האחריות הכרוכה בתוצאות הוויכוח. הוא סיפר להגר"א, כי פעמים אחדות נפגש גם הוא עם "חכמי" הקראים והללו היו מקיפים אותו בשאלות ופירוכות ותיובתות על התלמוד, והוא, למרות ידיעותיו הרחבות בספרות התלמודית, היה דוחה אותם בקנה, אבל לא מצא תשובה-כהלכה להקהות את שיניהם.

הנה למשל, שאל אותו פעם אחת "חכם הקראים" שבטרוקי: מפני מה עזבו חכמי-התלמוד את השם "ספר כריתות" אשר בתורה-שבכתב וקראו את הגירושין שבין איש לאשתו בשם "גט", מלה לא עברית ושמקורה אולי בשפה אחרת. אני, כמובן — הוסיף רבי ליב מייטוס ואמר — הזכרתי לו את דברי הירושלמי שמביאים הראשונים: "אבן אחת יש בכרכי הים וגיטא שמה ומגרשת את כל

קמ"ז

חברותיה" ומשום כך קראו חכמינו את הגירושין בשם גט, אבל הקראי הטרוקי גלגל על תשובתי זאת, וחזר ושאלני: למה היה לחכמיכם לעזוב את השם העברי וללכת ולחפש בכרכי הים אחרי שם זר ונכרי? ואנכי לא ידעתי מה להשיב למלגלג זה. חושדני בכך — החזיר לו הגר"א — כי מחפש אתה אמתלאות, בכדי להשתמט מלהשתתף בוויכוח זה, שבו תלויים עתידו של עמנו ותורתנו במדינה זו. ואמנם מתוך שאלה זו ניכר עד כמה אין הקראים ו"חכמיהם" יודעים את ערכו של התלמוד ואת עומק-חכמתם של בעלי התלמוד, התנאים והאמוראים. השם גט שקראו חכמינו ל"ספר כריתות", מראה דוקא על עומק-ידיעתם ורוחב-בקיאותם בלשוננו העברית לכל שרשיה. הלא יודע אתה כי באלפא-ביתא ישנן עשרים ושתיים אותיות, ועתה צא ובדוק: כל אות מצטרפת עם חברתה, אם בשורש, אם במלה תנ"כית ישר או הפוך ואם על-ידי הברה משותפת ומוצא אחד לשתיהן. אות א מצטרפת עם אות ב בשורש אב, או אבדה או באר וכדומה; ב עם ג כמו בגד או גבר; ג עם ד כמו: גדר או דגל, וכן אתה מוצא בכל אות ואות שהיא מזדווגת לחברתה באיזו מלה שהיא בתנ"ך. האות ט מזדווגת לאות צ במלת נצטדק (בראשית מד, טז). האות ז אינה מצטרפת לאות ס או צ לא בשורש ולא במלה עברית שבתנ"ך, אבל תחת זאת היא מצטרפת עמהן באותיות ז' ס' ש' ר' ק', שהברתן מתאחדת ומוצא אחד להן — מן השינים; ואולם האותיות ג ט הן נפרדות לגמרי זו מזו ולא תמצא אותן אף פעם אחת מזדווגות זו לזו, לא בשורש ולא באיזו מלה שהיא בתנ"ך, ומשום כך, דוקא מתוך ידיעת הלשון העברית התנ"כית לכל שרשיה, מלותיה וחברותיה, קראו חכמינו ל"ספר כריתות" בשם גט, ללמדך ש"ספר כריתות" זה מפריד לגמרי בין האיש לאשתו כשם ששתי האותיות הללו נפרדו זו מזו ואין כל חבור וצרוף ואחוד ביניהן.

רבי צבי הירש מסימיאטיץ (בעל "מרגליות התורה"), תלמידו של הגר"א, שהיה באותו מעמד, פנה אל רבו הגר"א ואמר לו: ברשות רבי ומורי אגיד מה שעלה עכשיו בדעתי, על-פי דברי רבינו, ליישב תמיהה שתמהתי: מפני מה בפרשת התמיד (במדבר כח, א-ח) אנו מוצאים את כל אותיות הא"ב מלבד האותיות גט אבל לפי דברי רבינו אפשר לומר, כי אותיות גט לא נזכרו בפרשת התמיד, שהיו מקריבים בכל יום על המזבח, לרמז בזה על דברי חכמי התלמוד (גטין צ, א): כל המגרש את אשתו הראשונה, אפילו מזבח מוריד עליו דמעות.

הגר"א נהנה מדברי תלמידו ואמר לו: יישר! ואחרי כן המשיך את דבריו בפנותו לרבי לייב ואמר: מובטחני, כי שאלות כמו אלו לא תעמודנה כלל על הפרק בוויכוח זה, והלא הם, הקראים, הדגישו בתזכיר-הדבה שלהם, כי הם הנם היהודים האמתיים, שקבלו את התורה על-ידי משה מסיני, ומקוה אני, כי אתה בפיקחותך תצליח להראות לפני המלך והשרים, כי אנחנו ותורתנו אמת והם בדאים.

עצמו

כתבה גר ויתום משום דהרבה פעמים הגר עצמו כיתום.

ועוד י"ל דלכן לא כתיב גר ויתום, שבא לרמז שאם גר דן עם יתום אסור להטות דין של א' מהן ואם מטה דין א' מהן עובר בלאו [וזהו גר יתום שהמשפט הוא של גר ושל יתום], אע"ג דב' גרים שדנים זה עם זה או ב' יתומים אין עובר בלאו זה אם מטה דינו של א' מהן כדמוכח בירו' ר"פ שני שעירי אבל בא' גר וא' יתום עובר.

יז, יח, כא, כב. ולא תחבול בגד אלמנה וזכרת כי עבד היית במצרים ויפדך ה' אלקיך משם ע"כ אנכי מצוך לעשות את הדבר הזה וגו' לא תעולל אחריו לגר ליתום ולאלמנה יהי וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים ע"כ אנכי מצוך לעשות את הדבר הזה. יל"ע למה גבי עוללות לא כתיב ויפדך ה' אלקיך משם כמו גבי בגד אלמנה. ונראה דהוא ענין אחר לגמרי דגבי עוללות כונת התורה לומר שירחמו על העני כי אתה בעצמך היית גר והרגשת נפש הגר ע"ד כי אתם ידעתם את נפש הגר וגו' ול"ש כאן לומר ויפדך משם כי אין זה שייך להענין, אבל גבי לא תחבול בגד אלמנה ענין אחר הוא שרוצה לומר אע"ג שע"ז אתה יכול להפסיד החוב [כי מסתמא המשכון הוא שלא יפסיד החוב] וזה אינך חייב ולזה אמר וזכרת כי עבד היית במצרים ויפדך ה' וגו' אע"ג שלא הגיע לך כמ"ש הללו עובדי ע"ז והללו עובדי ע"ז ומ"מ נתן לך ולכן גם אתה חייב לקיים אע"ג שיכול להיות שתפסיד ע"ז. ובזה יש לבאר ג"כ למה גבי עוללות כתיב בארץ מצרים וגבי חבלה כתיב במצרים, כי לגבי עוללות אין נ"מ היכן הי' עבד העיקר שהרגיש טעם עבדות ולזה קאמר אז כשהיית בארץ מצרים היית עבד אבל גבי חבלה בא לומר שהיית עבד להמצרים שאין שום עבד יכול לצאת משם (כמ"ש במכילתא בשלח) ובכ"ז פדך ה' משם אף שלא הגיע לך ולכן גם תוותר להאלמנה.

כא, כב. כי תבצור כרמך לא תעולל וגו'

הקב"ה השגחתו מהם גהפך בחזרה לקללה וזהו מש"כ כאן לא יבא עמוני וגו' ע"ד אשר שכר את בלעם וכ"ת הרי למעשה לא הזיק כלום לכן קאמר ולא אבה וגו' ויהפוך ה' וגו' כי אהבך וגו' היינו שהפך וזהו רק כ"ז שאהבך אבל מיד שתחטא עלול להתהפך שוב לקללה כמו שהי' באמת וא"כ הזיק לך הרבה ולכן לא תדרוש שלומם וטובתם כל ימך לעולם.

יט. לא תביא אתנן זונה ומחיר כלב וגו' כי תועבת ה' אלקיך גם שניהם. כתב הרמב"ם בפ"ג מאי"מ ה"ז המקריב אתנן ומחיר כאחת ע"ג המזבח לוקה א' על שניהן משום שנאמרו בלאו א', ולפ"ז נראה דחצי זית מאתנן וחצי ממחיר מצטרפין ללקות עליהן דקי"ל כל שאין חולק מצטרף, וי"ל שזה רמוז בפסוק כי תועבת ה' גם שניהם היינו אפי' כזית משניהן כא' ג"כ תועבת ה' ולוקה.

כ. לא תשיך וגו'. מה שסמך פ' רבית לפ' אתנן ומחיר י"ל דרמזו כאן דהמלוה ברבית אין בא לבית ה' כמו אתנן ומחיר דהיינו שאין קם לתחה"מ.

פכ"ד. א. וכתב לה ספר כריתות. כתבו בשם הגר"א ז"ל דלכך נקרא גט משום שאותיות ג"ט לא מצינו סמוכים זה לזה בכל הפסוקים ולכך הוא סימן להרחקה. וצ"ע דגם אותיות ג"ק ז"ט ז"ץ ז"ס ס"ץ לא מצאתי סמוכים בפסוקים [אבל השאר נמצאים או ישר או הפוך]. וי"ל דגט הוא הראשון שאינו סמוך, גם לפי מה שהעתיק דברי הגר"א בס' דברי אליהו מס' גיטין א"ש ע"ש.

יז. לא תטה משפט גר יתום. כתב הרמב"ם בספ"ו מדעות א' יתום מאב וא' יתום מאם ועד אימתי נקראו יתומים לענין זה עד שלא יהיו צריכין לאדם גדול להסמך עליו ולא להטפל בהן אלא יהי' עושה כל צרכי עצמו לעצמו כשאר כל הגדולים, ולפ"ז נראה דגם יתום בחיי האב כגון שאביו ואמו נתגרשו והוא נשאר עם א' מהן וחסר לו השני דינו כיתום, וכן גר שנתגייר ועודו צריך להוריו אבל אינם אתו דינו כיתום דכקטן שנוולד דמי, וי"ל דלכן כתבה תורה גר יתום ולא

בענין שם "גט"

(נוסח חדש בדברי הגר"א הידועים בזה)

ובדוק כל אות מצטרפת עם חברתה, אם בשורש, אם במלה תנכ"ת ישר או הפוך, ואם על ידי הברה משותפת ומוצא אחד לשתייהן. אות א' מצטרפת עם אות ב' בשורש אב או אבדה או באר וכדומה. ב' עם ג' כמו בגד, גבר. ג' עם ד' כמו גדר או דגל. וכן אתה מוצא בכל אות ואות שהיא מזדווגת לחברתה באיזו מילה שהיא בתנ"ך. האות ט' מזדווגת לאות צ' במלת נצטדק, האות ז' אינה מצטרפת לאות ס' או צ' לא בשורש ולא במלה עברית שבתנ"ך, אבל תחת זאת היא מצטרפת עמהן באותיות ז, ס, ש, ר, ק, שהברתן מתאחדת ומוצא אחת להן – מן השיניים⁸. ואולם האותיות ג' ט' הן נפרדות לגמרי זו מזו, ולא תמצא אותן אף פעם אחת מזווגות זו לזו, לא בשורש ולא באיזה מלה שהיא בתנ"ך. ומשום כך, קראו חכמינו לספר כריתות בשם גט, ללמדך שספר כריתות זה מפריד לגמרי בין האיש לאשתו, כשם ששתי האותיות הללו נפרדו זו מזו ואין כל חבור וצרוף ואחוד ביניהן⁹.

גיטיין דף ב' ע"א, תוד"ה המביא גט, ומה שנוהגים לכתוב י"ב שורות בגט אומר ר"ת משום דגט גימטריא י"ב, ור"י שמע בשם רב האי גאון וכו' והפסק שבין וידבר למשנה תורה לא חשיב שאינו אלא חוזר ושונה מה שלמעלה. ועיין בחידושי אנשי שם על המרדכי סעיף א' דהביא בשם הר"ר אברהם מענדל דכתב כיון שבכל פרשה פתוחה צריך להניח שיטה אין למנותה בשיטין שבין ספר לספר, דבלא"ה צריך להניח שיעור פתיחה, יעלה לך לכל ספר ג' שיטין הרי י"ב עם ד' של משנה תורה. ובעל אגודה כתב כנגד י"ב שבטים לומר שהיא מותרת לכל ישראל עכ"ל. ובאות ב' שם הביא לפרש בשם הר"ר אברהם מאוסטריקייאה וז"ל: ולשון גט הוא כמו שמצינו במדרש, אבן אחת בכרכי הים וגט שמה ומגרשת לכל חברותיה ממציבותיה.

ובשם הגר"א מוילנא אומרים כן, הלא ידוע כי באלפא-ביתא העברית ישנם עשרים ושתים אותיות, ועתה צא

8. יעוין באבן עזרא שמות ג' ט"ו בארוכה. 9. דברי הגר"א בזה ידועים ומפורסמים הם, אך בנוסח שהביא אבינו זצ"ל באו הדברים בהרחבה ובתוספת ביאור, ומבואר דמלבד מה דג' וט' לא באו יחדיו בתנ"ך, גם נבדלים הם במוצא הפה, דג' הוא מהחיק וט' הוא מהלשון. ולפי"ז מיושב מה דהקשה בס' "טעמא דקרא" להגר"ח קנייבסקי שליט"א (פ' כי תצא) אדברי הגר"א, דהא גם ג"ק ז"ט ז"צ וס"צ לא באו סמוכים יחדיו במקרא, ועיי"ש דתירץ דג' וט' הם הראשונים מסדר הא"ב שאינם סמוכים. אכן להנ"ל י"ל דג"ק נהי דלא באו יחדיו במקרא מ"מ תרוייהו מוצאם מהחיק, וכן ז"צ וס"צ כולהו

מוצאם מהשיניים, ושפיר עדיפי ג' וט' מינייהו. ואמנם גבי ז"ט אכתי בעינן להא דתירץ הגר"ח, כיון דז' הוא מהשיניים וט' מהלשון, מיהו ארווחנא בזה דבנוגע לשאר האותיות שפיר חלוקים נינהו מג"ט משום דבאים הם מב' מוצאות הפה. והראנו להגר"ח שליט"א את הנוסח שבכתבי אבינו, ושמח ונהנה בו.

ויש לציין כאן, דכדברי הגר"א מבואר כבר בס' קהלת יעקב למהרי"י אלגזי (לשון חכמים אות קס"ג) וז"ל: ואני שמעתי טעם למה שנקרא גט, משום דאחד האיש ואחד האשה באים להפרד זה מזה כשבאים להתגרש, ובכל התורה כולה כל האותיות נקרבים אחד אל אחד והיו לאחדים, כגון אב בא גד דג וכיוצא, לא כן באות גימ"ל וטי"ת ביחד, וע"כ קראו שמו גט לומר כשם שהשתי אותיות אלו הם מופרדות ואין להם אחדות, כן ע"י כתיבת הגט הזה נפרדים הבעל מהאשה והאשה מבעלה, עכ"ל.

Riddles of the Week

#1

רמב"ן פרשת מסעי פרק לג פסוק נג

והורשתם את הארץ וישבתם בה כי לכם נתתי את הארץ לרשת אתה - על דעתי זו מצות עשה היא, יצוה אותם שישבו בארץ ויירשו אותה כי הוא נתנה להם, ולא ימאסו בנחלת ה'. ואלו יעלה על דעתם ללכת ולכבוש ארץ שנער או ארץ אשר זולתן ולהתישב שם, יעברו על מצות ה'. ומה שהפליגו רבותינו (כתובות קי ב) במצות הישיבה בארץ ישראל ושאסור לצאת ממנה, וידונו כמורדת האשה שאינה רוצה לעלות עם בעלה לארץ ישראל, וכן האיש, בכאן נצטוונו במצוה הזו, כי הכתוב הזה היא מצות עשה. ויחזיר המצוה הזו במקומות רבים, באו ורשו את הארץ (דברים א ח). אבל רש"י פירש, והורשתם את הארץ, והורשתם אותה מיושביה, אז וישבתם בה, תוכלו להתקיים בה, ואם לאו לא תוכלו להתקיים בה, ומה שפירשנו הוא העיקר:

תלמוד בבלי מסכת סוטה דף יד עמוד א

דרש רבי שמלאי: מפני מה נתאוה משה רבינו ליכנס לא"י? וכי לאכול מפריה הוא צריך? או לשבוע מטובה הוא צריך? אלא כך אמר משה: הרבה מצות נצטוו ישראל ואין מתקיימין אלא בא"י, אכנס אני לארץ כדי שיתקיימו כולן על ידי; אמר לו הקדוש ברוך הוא: כלום אתה מבקש אלא לקבל שכר, מעלה אני עליך כאילו עשיתם.

#2

תוספתא מכות פ"ב ה"ה בהשמטה

רופא אומן שריפא ברשות ב"ד והזיק ה"ז גולה.

שולחן ערוך יורה סימן שלו סעיף א

נתנה התורה רשות לרופא לרפאות, ומצוה היא וכו' ואם המית, ונדע לו ששגג גולה על ידו.

רמב"ם הלכות רוצח ושמירת הנפש פרק ה הלכה ה-ו

וכן האב שהרג את בנו וכו' במה דברים אמורים בשהרגו שלא בשעת לימוד וכו', אבל אם יסר בנו כדי ללמדו תורה או חכמה או אומנות ומת פטור. וכן הרב המכה את תלמידו או שליח בית דין שהכה את בעל דין הנמנע מלבוא לדין והמיתו בשגגה פטורין מן הגלות שנ' לחטוב עצים, לדברי הרשות, יצא האב המכה את בנו והרב הרודה את תלמידו ושליח בית דין שהרי שגגו והרגו בשעת עשיית המצוה.

Selected audio from our listeners

Answers to the Questions

Answers to the questions **1** *click here*

Answers to the questions **2** *click here*

Answers to the questions **3** *click here*

Answers to the questions **4** *click here*

Answers to the questions **5** *click here*

Answers to the questions **6** *click here*

Answers to the questions **7** *click here*

Answers to the questions **8** *click here*

Answers to the questions **9** *click here*

Answers to the questions **10** *click here*

Answers to the questions **11** *click here*

Answers to the questions **12** *click here*

Answers to the questions **13** *click here*

Answers to the questions **14** *click here*

Comments on the Show

Comments on the show 1 *click here*

Comments on the show 2 *click here*

Comments on the show 3 *click here*

Comments on the show 4 *click here*

Comments on the show 5 *click here*

Comments on the show 6 *click here*

Comments on the show 7 *click here*

Comments on the show 8 *click here*

Comments on the show 9 *click here*

Comments on the show 10 *click here*

Comments on the show 11 *click here*

Comments on the show 12 *click here*

Comments on the show 13 *click here*

Comments on Previous Shows

Show 203- Kashrus

Comments on the show 1 *click here*

Selected emails from our listeners

Answers to the questions

Hi my name is Zevi Markovic. I just wanted say the answer to this week's riddle, the question being according to שיטת הרמב"ן why did Moshe only wish to go to א"י because he would be able to fulfill the Mitzvos that are dependent on the land. The first משה actually was מקיים answers that פרשת ראה on משך חכמה is deduced from is actually referring to מצוה since the verse that the מצוה is deduced from is actually referring to בני גד where משה reached. Therefore the only reason he wanted go to the boundaries of what we call א"י was to fulfill those מצוות that only came after the land was conquered.

Answers to the questions - Previous Shows

Show 229 – Pets in Halacha & Hashkafa

Answer to the question: המחזיר שכינתו לציון לשיטת הרמב"ם

בעזהשי"ת אדון כל

לכבוד הרב דוד ליכטנשטיין שליט"א

מצאתי באור"ח הק' פ' יגש על הפסוק אנכי ארד מצרימה וגו' וזלש"ק:

מהכתוב משמע כי ירדה עמו שכינה, וקשה לדבריהם ז"ל שאמרו כי מצרים להיותה מלאה גלולים לא היתה שכינה שם, ולזה היה משה צריך לצאת חוץ לעיר להתפלל דכתיב כצאתי את העיר....

אכן אשכילך כי הדרגות אור השכינה רבים המה הלא תמצא שעשרה שיושבים ועוסקים בתורה שנו רבותינו כי שכינה שרויה ביניהם, ואפילו ב' ואחד אמרו ז"ל כי מצויה שכינה, ומצינו שלא ירדה שכינה ביניהם של ישראל אלא אחר שעשו המשכן ואחר כמה הכנות האמורים ובירידתה ראו מעשה ה' וכבוד ה' מלא המשכן מה שאין הרגש כן ולא כיוצא בו בשעה שעוסקים בתורה אפילו אלף >>>, אלא ודאי יש הדרגות אין מספר להם להשראת שכינה בסוד כי גבוה מעל גבוה שומר <<<, ויתרבה האור בהשראתו כפי בחינת הסובב השראת השכינה, וצא ולמד השראת השכינה בהר סיני ולמטה ממנה השראתו בבית המקודש ולמטה ממנו השראת שכינה על הנביא ובית הכנסת ובית המדרש ובין עשרה שעוסקים בתורה ולמטה בהדרגות המנין. ובזה נתישבו דבריהם ז"ל כי לא ירדה שכינה שהיא בחינת אור הגבוה ביותר שהוא המנבא, ולזה אמר משה כצאתי את העיר, אבל בחינת אור המצוי אצל לומדי תורה וכיוצא ירד עם

יעקב אבינו ושם היה עד יום צאת ישראל ממצרים, והגם שבאורו יתברך לא יוצדק לעשות הפרש, זה אמת כי באלהותו יתברך הוא אור שוה אבל באור המבהיק ממנו הוא שיתיחס אליו בחינות ההדרגות. עכלש"ק.

ואפשר לומר לפי זה לשיטת הרמב"ם שעדיין השכינה לא בטלה לגמרי. אבל "ירדה" לבחינת אור המצוי במדרגות של בית הכנסת.

ואפש"ל עוד. דאם תעיין בלשון הרמב"ם תראה שלא כתוב שהשכינה "לא סר משם" רק כתב שהקדושה בא מהשכינה, "והשכינה לא בטלה". ודוק.

ישר כח להשיעורים הנפלאים.

Chezky Burger

Comments on the Show

Chazal say which means the one who says that Dovid Hamelech sinned is only guilty of a mistake and is not an Apikores. Because if you read the verses simply it really seems that he sinned.

יונה טאובה

I was in Ohr Shraga (the learning camp affiliated with Torah Vodaath) and I heard Rav Yakkov Zt"l say the following during his Seudah Shlishis Drasha: "It says in Parshas Beshalach וחמושים came out of Mitzrayim. Rashi says that only one out of five were Zoche to leave Mitzrayim. Some say, only one out of fifty were Zoche to leave and some say only one out of five hundred were Zoche to leave," Rav Yaakov continued, "The same will be by the גאולה העתידה, one out of five will be Zoche, and according to some only one out of fifty will be zoche and according to the third opinion only one out of five hundred will be Zoche."

This Drasha really disturbed me for years, since I sincerely believed that we were all on a very high Madrega. However, after 15 years of working for the government as an auditor reviewing the accuracy of financial records, I may

have understood what the great Ish Emes, Rav Yaakov Zt"l meant.

Although we are very scrupulous and never physically steal from each other, perhaps only one out of five do not steal from the government through illegal entitlements. Perhaps, I am not the one out of fifty that reports all his income to the government when I file my tax return, and perhaps only one out of five hundred are on the level of Rav Yaakov who reported even a Safek income to the government on his personal tax return.

There is a famous story that when Rav Yakkov was given a sterling silver Becher from Torah Vodaath as a gift, that he went to a pawn shop to determine the value of the silver Becher so he could report it on his tax return. He claimed he only got this Becher because he was once an employee of Torah Vodaath and it should be considered as wages and not as a non-taxable gift since other Rabbonim who did not work for Torah Vodaath did not get this gift. Based on the comments from the esteemed guests on Headlines, it appears that the Sefer, "The Making of a Godol," was written by an Ish Emes, the son of Rav Yakkov, the greatest Ish Emes of the דור but we were just not Zoche to read what was Emes even though we may have a tremendous need to become more Emes.

Raphael Z. Grossman

Two-Letter Combinations in Tanach that Never Occur - It's Not Only the Gimmel and Tes

R. Dovid,

I started listening to this week's program, and you mentioned the GR'A regarding the Gimmel and Tes never appearing next to each other, which is why a divorce document is called a Get. You also noted from HaRav Chaim Kanievsky that certain other two-letter combinations never occur.

You may be interested to know that, over 20 years ago, I searched every

two-letter combination in Tanach with the aid of a computer, and discovered that 6 two-letter combinations never occur in either direction, and another 13 two-letter combinations do not occur in one direction, but do occur in the other direction.

Please see *attached* and feel free to share.

Kol Tuv!

Sincerely,

Daniel Balsam

Response: Correct!

The Gaon is still correct, as all the others are pronounced in the same manner, tongue etc

Only ג-ח are pronounced using totally different parts of the mouth, so their desperation is most pronounced

re: interview with Dr. Chaim Waxman- How could anyone know that Reb Nosson was never asked for forgiveness; it's impossible to know that.

Yaakov M. Berger

יש לציין מה שנאמר במס' שבת דף צו עמוד ב תנו רבנן: מקושש זה צלפחד, וכן הוא אומר ויהיו בני ישראל במדבר וימצאו איש וגו' ולהלן הוא אומר אבינו מת במדבר, מה להלן צלפחד, אף כאן צלפחד, דברי רבי עקיבא. אמר לו רבי יהודה בן בתירא: עקיבא, בין כך ובין כך אתה עתיד ליתן את הדין. אם כדבריך, התורה כיסתו ואתה מגלה אותו! ואם לאו - אתה מוציא לעז על אותו צדיק. ומבואר מזה דרך חטא שנתפרסם בתורה מותר לפרסם על צדיקים ואם לאו עתידים ליתן את הדין.

Comments on Previous Shows

Show 229 – Pets in Halacha & Hashkafa

עיין בתוספתא כלאים פרק ה' הלי' ה'...

כלב מין חיה ר"מ אומר מין בהמה מה הפרש בין ר"מ וחכמים אלא שהכותב חייתו לבנו ר"מ אומר כתב לו כלב וחכ"א לא כתב לו כלב הכותב בהמתו לבנו ר"מ אומר לא כתב לו כלב וחכמים אומרים כתב לו כלב כלב כופרי מין חיה:

Shloime Baumwolspiner

LETTER COMBINATIONS IN תנ"ך

It has been said in the name of the גר"א that the letters ט and ג never occur together in the entire תנ"ך, and therefore a divorce document is called a גט in the משנה and גמרא, because the very word connotes separation. Some take this a step further, and say in the name of the גר"א that ט and ג are the **only** two letters which never occur together in תנ"ך. This latter statement is incorrect, however, and should **not** be attributed to the גר"א.

Since there are 22 letters in the Hebrew alphabet, 484 (22 x 22) combinations (of two letters each) are possible. With the aid of a computer, every possibility was checked. The following combinations of letters **never** occur in the entire תנ"ך (**in either order**):

1. גט
2. גק
3. זט
4. זס
5. זצ
6. סצ

In addition, there are 13 two-letter combinations which **never** occur in the following order, but **do** occur in the opposite order:

קז, צש, עח, סש, טק, טצ, טס, זש, דצ, דט, דז, גצ, גס

All other two-letter combinations (459 to be exact) do occur in תנ"ך, many with great frequency.

Researched by: R. Daniel Balsam

וי ניסן תשנ"ז

Rabbi Shimon Szimonowitz

חיי אדם חלק א כלל סז סעיף ג

הכיבוד הוא במחשבה ובמעשה ובדיבור. במחשבה כדכתיב [תהילים טו, ד] "נבזה בעיניו נמאס, ואת יראי ה' יכבד", והיינו יכבד במחשבה, דאין לומר שבלבו ובעיניו הם נבזים רק שמכבד אותם בדברים, אם כן הן שוין בעיניו כמוהו שהרי גם הוא נבזה בעיניו, אלא על כרחך דרצה לומר שמכבדם בלבו שהם חשובים בעיניו ובלבו, דהיינו שידמה בעיניו שהם גדולים ונכבדי ארץ, אף שבעיני שאר בני אדם אינם חשובים כלל. וזה עיקר כיבוד, שאם לא כן, הרי כתיב [ישעיה כט, יג] "בפיו ובשפתיו כבדוני ולבו ריחק ממני" כמו שכתבתי:

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף צח עמוד ב

אמר רב גידל אמר רב: עתידין ישראל דאכלי שני משיח. אמר רב יוסף: פשיטא! ואלא מאן אכיל להו? חילק ובילק אכלי להו? - לאפוקי מדרבי הילל דאמר: אין משיח לישראל, שכבר אכלוהו בימי חזקיה. אמר רב: לא אברי עלמא אלא לדוד. ושמואל אמר: למשה. ורבי יוחנן אמר: למשיח. מה שמו? דבי רבי שילא אמרי: שילה שמו, שנאמר עד כי יבא שילה. דבי רבי ינאי אמרי: ינון שמו, שנאמר יהי שמו לעולם לפני שמש ינון שמו. דבי רבי חנינה אמר: חנינה שמו, שנאמר אשר לא אתן לכם חנינה. ויש אומרים מנחם בן חזקיה שמו, שנאמר כי רחק ממני מנחם משיב נפשי. ורבנן אמרי: חיוורא דבי רבי שמו שנאמר אכן חליינו הוא נשא ומכאבינו סבלם ואנחנו חשבנהו נגוע מכה אלהים ומענה. אמר רב נחמן: אי מן חייא הוא - כגון אנא, שנאמר והיה אדירו ממנו ומשלו מקרבו יצא. אמר רב: אי מן חייא הוא - כגון רבינו הקדוש, אי מן מתיא הוא - כגון דניאל איש חמודות.

אמת ליעקב אסתר

ב', ט"ו. ותהי אסתר נשאת חן בעיני כל ראייה.

² בגמ' מגילה דף י"ג ע"א: אמר רבי אלעזר מלמד שלכל אחד ואחד נדמתה לו כאומתו, ע"ש. כאן טמון הסוד איך יתקבל המלך המשיח על כל העדות והחוגים השונים שבתוך עם ישראל. כי לכאורה הרי זהו מצב בלתי אפשרי שיבוא איש אחד שיהיה מקובל על כולם - הרי אם יהיה מחוג מסויים או מעדה מסויימת,

החוגים האחרים והעדויות האחרות לא יעריכו אותו כהוגן.

אלא הענין כך, דהנה יש גמ' בסנהדרין דף צ"ח ע"ב הנראית בהשקפה ראשונה תמוהה, כי על השאלה 'מה שמו של המשיח?' עונים התלמידים של כל רב ששם המשיח כשם רבם: דבי רבי שילא אמרי שילה שמו, שנאמר "עד כי יבא שילה", דבי רבי ינאי אמרי ינון שמו, שנאמר "יהי שמו לעולם לפני שמש ינון שמו", דבי רבי חנינה אמר חנינה שמו, שנאמר "אשר לא אתן לכם חנינה", ויש אומרים מנחם בן חזקיה שמו, שנאמר "כי רחק ממני מנחם משיב נפשי", וכמו שכתב שם רש"י: ינון שמו – כמו ינאי, כל אחד היה דורש אחר שמו, עכ"ל. וההסבר הוא שבעיני כל אחד מצטייר המלך המשיח כאדם השלם ביותר שהנהו יכול לדמיין. וברור שכל אחד מוגבל בדמיונו לאנשים שהוא מכיר, ולכן חושב שהאדם המושלם ביותר הוא בודאי כמו רבו שאותו מכיר כאדם השלם ביותר שנפגש בו מעולם. לפיכך ענו התלמידים בכל בית מדרש ששם משיח כשם רבם, לפי ראותם המוגבלת של שלמות³.

כמו כן כל חוג וכל קבוצה בעם ישראל תופס לעצמו נקודה אמיתית מסויימת

והופכים אותה לעיקרית שעליה מבססים את כל השלמות המוכרת לאותו חוג וקבוצה, אולם אין זה אלא שלמות חלקית כי באמת אינם משיגים את כל השלמות האפשרית. ולכן כאשר יבוא אדם אחד שיכלול בתוכו את כל השלמויות החלקיות המוכרות על ידי כל חוג ועדה, ישא חן בעיני כל אחד ואחד מהם, ויאמרו מיד הנה הוא האדם השלם – כל אחד לפי השלמות החלקית המוכרת לו – שחיינו וציפינו לו,⁴ כמו אסתר המלכה שכל אחד היה נדמה לו שהיא 'משלנו', וכך תתקבל מלכותו של מלך המשיח על כולם, כב"א.

ב, כ"א. בגתן.

בדקדוק תיבה זו עי' מש"כ לעיל דניאל א' ז'.

ג, ד'. ויגידו להמן לראות היעמדו דברי מרדכי וגו'.

הרי שכל עיקר גזרת המן נצנצה רק מסקרנות לדעת אם יעמדו דברי מרדכי. וזה למוד גדול בענין החרחור.

ג, ט'–י"א. אם על המלך טוב יכתב לאבדם ועשרת אלפים ככר כסף אשקול על ידי עשי המלאכה להביא אל גנוי המלך וגו' ויאמר

3. האברבנאל בישועות-משיחו ח"ב, העיון השני פ"ג, כתב: דבי ר' שילה קראוהו "שילה" בשם רבם, ודבי ר' ינאי קראוהו "ינון" שהוא מלשון ינאי, ודבי ר' חנינא קראוהו "חנינא" בשם רבם, וי"א שיהיה שמו "מנחם בן חזקיהו". וד' התיבות האלה הם כפי האותיות שבתוכן משיח, מנחם כנגד המ', שילה כנגד השיי', ינון כנגד היו"ד, וחנינא כנגד הח', עיי"ש (וכן הוא בשם הגר"א בקול-אליהו על סנהדרין). והיינו שכל אחד הוא רק חלק מן השלמות הכוללת המתקבלת בצירוף כולם. וע"ע מהר"ל נצח-ישראל פרק מ"א.

4. רבינו הדגים זאת באומרו שהמשיח יהיה בקי בכל ד' חלקי שו"ע עם כל סעיף קטן של ביאור הגר"א ובכך הציבור הליטאי יכיר בו כמשיח, והתפילות שלו יהיו בהתלהבות כזאת שציבור החסידי יקבלו אותו לרצון, וילחם נגד הרשעים כזאת מלחמת חורמה שהקנאים יתלהבו ממנו, ויבנה את ארץ ישראל ויפעל למענה בכזה מרץ שחוגי המזרחי ישמחו בו.

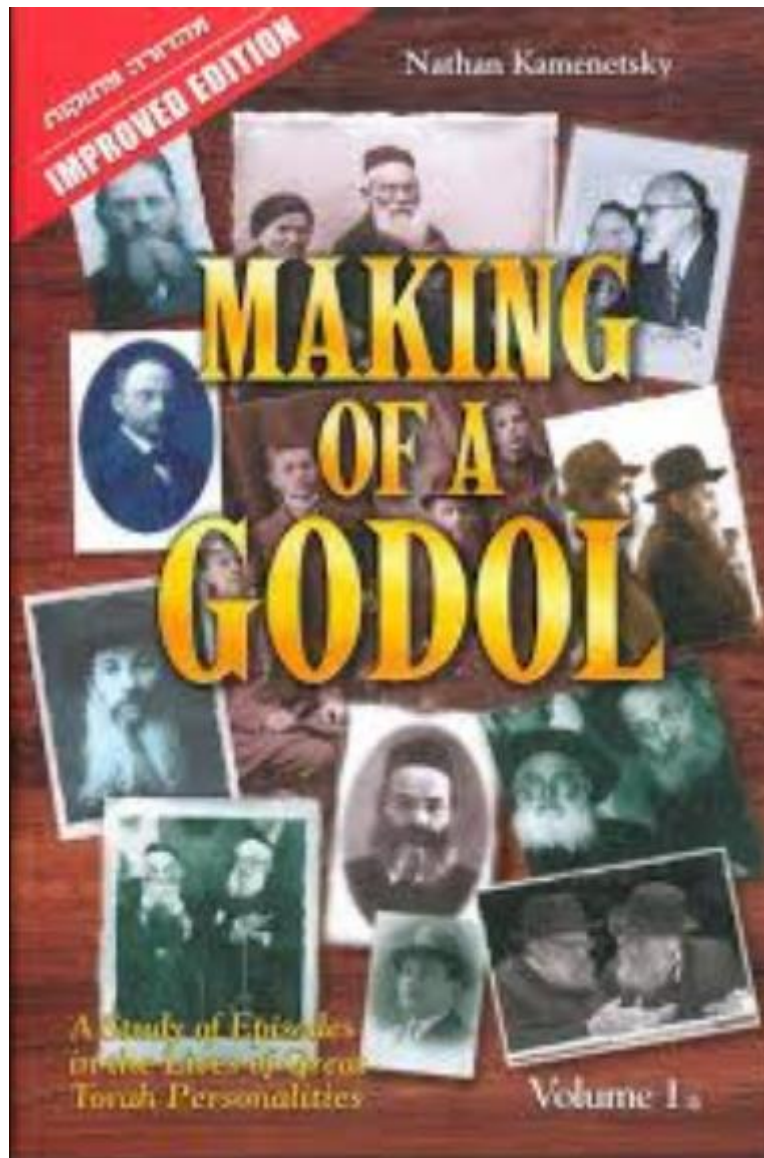
סימן סח

שנית להג"ל בענינים הג"ל

מכתבו הגיעני, בראשית ההשקפה נפלאה שבה אך כמדומה צענית לא כי בלבד, אני לא אוכל להכות לבו אחר הסכם דעתי, רק הסברה הישרה, לשון חכמים וישוץ הספקות הם עדי הנאמנים, ומדוע תבחר צם נפש מצין כנפשו, ואחמה על החפץ עד דשפליה לסיפיה והנה קנאה אליהו אכלתהו על כי באתי צ"ע על דברי קדשו של הגר"א ז"ל, ודרך בזה בדרך הרבה מרביני ליטא שיחיו, אנכי לא כן עמדי, ולא אחשוב היות נוחה בזה דעתו של אותו דיוק אשר האיר עיני העם לחפש בחורין ובסדקין אחר כל הראשונים ז"ל ולא לשאת פנים נגד האמת לפי ראות העין ולהלכה ולא למעשה בלא ראייה ברורה כדרכו בקודש, וכמ"ש הראשונים נגד הגאונים שהיו תיכף אחר חתימת החלמוד, וכן הורונו דרך זה כל קדמונינו זכרם ברוך, והבאים אחר הגר"א ז"ל כצעל ח"א שידע עולם קדושת רבינו ז"ל וגדול הלמיד הלמידו בעל משכנות וקהלת יעקב ז"ל, וכן שמעתי צ"ס הגר"א מוואלאזין בענין ברכת אשר בעגולה (סופרים פי"ע הי"א) אם שאין שם רק הכרע הדעת והאמת עד לעלמו*), והמאמרים בזה לא הלמידו הם, כי לא למדו

*) בהגהות הגר"א שם מוזק גירסא הישנה ומגיה אשר גלה וכו', ובהקדמת פירוש הר"א אליהו מדעליאטיץ על אדר"ג מביא בשם המ"ץ דלוביטץ ששמע ממוהגר"ח מוולווין שהגירסא הקודמת עיקר וברכה זו מיוסדת עפ"י א"ב, וע"י בהגהות גזלת יעקב על מ"ס שם שבטפר תורת האדם להרמב"ן בגירסא הישנה ע"ש. וע"י בהקדמת פאת השולחן שמקיים גירסת הגר"א ע"ש.

דרכו רק דרך מנגדינו אשר יעקשו הישרה למען כבוד גדולהם והוא כבוד המדומה. ומה ששמע כח"ר שדבריו ז"ל סתומים יותר מדברי הראשונים ז"ל, אולי נאמר על הגבוהו שצאו בקצרה דאין דרך המניה לברר, אבל צביאוריו נראה אור צביר ואיך נדמם לדברי הרמב"ם והר"ף ז"ל אשר כמעטונים נחפש עעמם, וצפרע צענינים שכתבתי עליהם בלו הדברים מפורשים, ולתלות צענות המדפים או המעתיק מה לנו לזאת, אין לא לאסכודי אנצרה אחיך, וכן נעשה בעסקנו דברי חכמינו ז"ל שמימות מרע"ה עד עכשיו, רק עלינו לשום יקר כבודם נגד פנינו למשכוני נפשן לישצ דבריהם, ואם סגר הדרך צעדם לא אלך צעקלקלות, כה דרכי צכל עסקי דברי חז"ל וכן דברי הגר"א ז"ל מאור עינינו, ולא עלינו להציע יקר ערכו נגד שאר גאוני תפארת ישראל רק לבנות בחורתם למען כבוד ד' והדר גאונו, ועינינו נשואות לנותן החכמה שיחננו דעה והשכל ולא נכשל, ודי יעזרנו על כבוד שמו, אמן.

תלמוד בבלי מסכת פסחים דף מט עמוד ב

תניא, אמר רבי עקיבא: כשהייתי עם הארץ אמרתי: מי יתן לי תלמיד חכם ואנשכנו כחמור. אמרו לו תלמידיו: רבי, אמור ככלב! - אמר להן: זה - נושך ושובר עצם, וזה - נושך ואינו שובר עצם.

משלי פרק כח פסוק יב

בְּעֶלֶץ צְדִיקִים רַבָּה תִּפְאֶרֶת וּבִקְוִים רָשָׁעִים יִחַפֵּשׂ אָדָם:

ספר שערי תשובה לרבינו יונה שער א אות יח

ודבר שלמה עליו השלום על דבר התשובה, ופרט בו הענין הזה, ופתח פתח דבריו ואמר (משלי כח, יב): בעלֹץ צדיקים רבה תפארת ובקום רשעים יחפש אדם - פרוש: הצדיקים מפארים ומכבדים בני אדם על כל מעלה טובה הנמצאת בהם, ורשעים מחפשים מומי בני אדם ושגיאותם להשפילם, ואף על פי שכבר הזניחו המעשים ההם וחזרו בתשובה.

ספרי במדבר פרשת מטות פסקא קנז

ויאמר אלעזר הכהן אל אנשי הצבא הבאים למלחמה זאת חקת התורה משה רבינו לפי שבא לכלל כעס בא לכלל טעות. ר' אלעזר בן עזריה אומר בשלשה מקומות בא משה לכלל כעס ובא לכלל טעות. כיוצא בו אתה אומר ויקצוף על אלעזר ועל איתמר בני אהרן הנותרים לאמר מהו אומר מדוע לא אכלתם את החטאת וגו' (שם /ויקרא/ י יז). כיוצא בו אתה אומר ויאמר להם שמעו נא המורים המן הסלע הזה נוציא לכם מים מהו אומר וירם משה את ידו ויך את הסלע במטהו פעמים (במדבר כ יא) אף כאן אתה אומר ויקצוף משה על פקודי החיל שרי האלפים ושרי המאות הבאים מצבא המלחמה מהו אומר ויאמר אלעזר הכהן אל אנשי הצבא הבאים למלחמה זאת חקת התורה אשר צוה ה' את משה. משה רבינו לפי שבא לכלל כעס בא לכלל טעות ויש אומרים משה נתן לו רשות לאלעזר הכהן לדבר שכשיפטר משה מן העולם לא יהיו אומרים לו בחיי משה רבך לא הייתה מדבר עכשיו מה אתה מדבר. ר' יאשיה אומר שהיה אומר דבר בשם אומרו כענין שנאמר ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי (אסתר ב כב) (סליק פסקא).

רמב"ן פרשת בלק פרק כ פסוק ח

וה"ר רבי משה (סוף פ"ד משמנה פרקים) סבר בו סברא, ואמר כי משה רבינו ע"ה חטאו הוא שנטה לצד הרגזנות באמרו שמעו נא המורים, דקדק עליו הש"י שיהיה אדם כמוהו כועס לפני עדת בני ישראל במקום שאין ראוי בו הכעס, וכל כיוצא בזה בדין האיש ההוא חלול השם, מפני שמתנועותיו כלם ומדבריו היו למדין והיו מקוין להגיע בהם אל הצלחות העולם הזה והעולם הבא, ואיך יראה עליו הכעס והוא מן הפעולות הרעות ולא תבא כי אם מתכונה רעה מתכונות הנפש. אבל אמרו בו "מריתם פי" (להלן כז יד) הוא כמו שאבאר, שהוא לא היה מדבר עם סכלים ולא עם מי שאין לו מעלה אבל אשה קטנה שבנשיהם היתה כיחזקאל בן בוזי כמו שזכרו החכמים (מכילתא שירה ג), וכל מה שיאמר או יעשה יבחנוהו, וכאשר ראוהו שכעס אמרו שהוא עליו השלום אין בו פחיתות מדה ולולי שהיה יודע שהשם כעס עלינו בבקשת המים ושאנחנו הכעסנו אותו יתברך לא היה כועס, ואנחנו לא מצאנו לשם יתעלה שכעס בדברו אליו בזה הענין, אבל אמר (פסוק ח) קח את המטה והקהל את העדה אתה ואהרן אחיך ודברתם אל הסלע לעיניהם ונתן מימיו והוצאת להם מים מן הסלע והשקית את העדה ואת בעירם. והנה התרנו ספק מספקי התורה שנאמרו בו דברים רבים ונשאל פעמים רבים אי זה חטא חטא, וראה מה שנאמר בו ומה שאמרנו בו אנחנו, והאמת יורה דרכו. אלו דבריו ז"ל:

רמב"ן פרשת לך לך פרק יב פסוק י

ודע כי אברהם אבינו חטא חטא גדול בשגגה שהביא אשתו הצדקת במכשול עון מפני פחדו פן יהרגוהו, והיה לו לבטוח בשם שיציל אותו ואת אשתו ואת כל אשר לו, כי יש באלהים כח לעזור ולהציל. גם יציאתו מן הארץ, שנצטווה עליה בתחילה, מפני הרעב, עון אשר חטא, כי האלהים ברעב יפדנו ממות. ועל המעשה הזה נגזר על זרעו הגלות בארץ מצרים ביד פרעה. במקום המשפט שמה הרשע והחטא:

הכל סולת נקיה, ויתכן שישכיל ויבין האדם מדבריו לפי מה שהיה מופלג בחכמה, וכמו כן אבונצר בן אל צאוג חבוריו נכוחים למבין, וספרי אריסטוס הם עקרים לכל אלו החבורים ולא יובנו אלא עם הפירוש שהם אלכסנדר או טמסטיאוס או אבן רש"ד, ודברי אפלטון רבו הם עמוקות ומשלים ודעת אריסטוס תלמידו הוא דעת האדם ושיספיקו על כל מה שחובר לפניו מלבד שנשפע עליהם השפע אלהי עד ששיגו אל מעלות הנבואה, וספרי עלי אבן סנה אעפ"י שיש בהם עיון טוב אינם כספרי אבונצר אבל מועילים וראוי להתבונן בהם, אמנם ספר התפוח וספר בית הזהב שיחסום לאריסטוס ואינם לו וכן ספר אל רזי וספר יצחק הישראלי כלם הבלים ואין בהם תועלת כי לא היו אלא רופאים, וכן ספרי כו', כל אלה הם פילוסופיא קדומה אין ראוי לאבד זמן עליהם, אמנם ספר העולם קטן שחבר ר' יוסף הצדיק לא ראיתיו אבל אני ידעתי את האיש ואת שיחו והכרתי ערך מעלתו ומעלת ספרו כו', שלשלת הקבלה, וע"ש דף מ"ד ב' ז"ל, אני הרמב"ם ח' תשרי כו':

כתב בשלשלת הקבלה דף מ"ה סוף ע"ב, ראיתי בקונטרס ישן כי ר' מיימון אביו לא היה רוצה לקחת אשה, ויהי כמו בחצי ימיו בא לו בחלום איש אחד וצוה לו שיקח לאשה בת קצב פלוני שהיה דר בעיר אחת קרובה לקורדובה, והיה מהתל מזה החלום וירא לו זה החלום פעמים רבות עד שלקחה, ותהר לו ותלד לו את הרמב"ם ותקש בלדתה ותמת, ואח"כ לקח אשה אחרת ויהי לו בנים ממנה, וזה

הרמב"ם היה קשה ההבנה מאד שמעט רצון היה לו בלמוד ואביו היה מכהו עד כי נואש ממנו וקראו בן הקצב ויגרשהו מביתו, והרמב"ם הלך לו לבית הכנסת ויישן וייקץ ומצא עצמו נהפך לאיש אחר, וברח מפני אביו וילך אל עיר שהיה שם הרב ר' יוסף אבן מיגאש והתחיל ללמוד ממנו והפליג להתחכם, אחרי ימים רבים שב אל קורדובה ולא הלך לבית אביו וביום השבת התחיל לדרוש ברבים דברים נוראים, ואחר הדרשה קמו אביו ואחיו וישקוהו ויקבלוהו בסבר פנים (שלשלת הקבלה). והרמב"ם פירוש המשנה כתבו ערבי, וחבור הי"ד בלשון קודש צח מאד, וספר המצות בלשון ערבי, וספר המורה עשה כשהיה בן חמשים לתלמידו החשוב ר' יוסף בן עכנין, ואגרת תחיית המתים כתב חמש שנים אח"כ, ושאלו ממנו שיעתיק המורה ללשון הקודש והשיב שלא יכול אבל סומך על תלמידו המובהק רבי שמואל אבן תבון, אבל העתקת רבי יהודה אלחרזי אינה ראויה. וכבר ידעת מה שאירע לספר המורה והמדע ששרפו אותם, ומה שכתב רמב"ן לחכמי פרעבינסיא ורד"ק לחכמי לונלי. ועשה פירוש על שלשה סדרים מהגמרא, ועשה פרקי משה (ואגרת הרמב"ם שכתב תשובה להשואלים, וצוואה לבנו במוסר, ואגרת בענין מזלות, ואגרת תימן חזוק אמונה, דרשות הרמב"ם, ספר הנפש, פירוש על התורה - מובא בכנסת הגדולה⁽¹⁾). ועלה ארון אלהים הרמב"ם תתקס"ה, והסימן ° בכ"י ° אב"ל משה, שלשלת הקבלה, (ובמאור עינים סוף פכ"ה, נפטר במצרים יום שני

(לו) ולהד"מ, רק הוא טעות דפוס בכנסת הגדולה וצ"ל באור הרמב"ן... והרמב"ם לא מצינו מי שכתב שחיבר באור פירוש התורה (שם הגדולים להחיד"א).

תלמוד בבלי מסכת בבא מציעא דף פד עמוד א

יומא חד הוה קא סחי רבי יוחנן בירדנא, חזייה ריש לקיש ושוור לירדנא אבתריה, אמר ליה: חילך לאורייתא! - אמר ליה: שופרך לנשי! - אמר ליה: אי הדרת בך - יהיבנא לך אחותי, דשפירא מינאי. קביל עליה. בעי למיהדר לאתווי מאניה - ולא מצי הדר. אקרייה ואתנייה, ושויה גברא רבא. יומא חד הוו מפלגי בי מדרשא: הסייף והסכין והפגיון והרומח ומגל יד ומגל קציר מאימתי מקבלין טומאה - משעת גמר מלאכתן, ומאימתי גמר מלאכתן? רבי יוחנן אומר: משיצרפם בכבשן, ריש לקיש אומר: משיצחצחון במים. - אמר ליה: לסטאה בלסטיותיה ידע! - אמר ליה: ומאי אהנת לי? התם רבי קרו לי, הכא רבי קרו לי. אמר ליה: אהנאי לך דאקרבינך תחת כנפי השכינה. חלש דעתיה דרבי יוחנן, חלש ריש לקיש. אתאי אחתיה קא בכיא, אמרה ליה: עשה בשביל בני! אמר לה: עזבה יתמיך אני אחיה. - עשה בשביל אלמנותי! - אמר לה: ואלמנותיך עלי תבטחו. נח נפשיה דרבי שמעון בן לקיש, והוה קא מצטער רבי יוחנן בתריה טובא. אמרו רבנן: מאן ליזיל ליתביה לדעתיה - ניזיל רבי אלעזר בן פדת, דמחדדין שמעתתיה. אזל יתיב קמיה, כל מילתא דהוה אמר רבי יוחנן אמר ליה: תניא דמסייעא לך. אמר: את כבר לקישא? בר לקישא, כי הוה אמינא מילתא - הוה מקשי לי עשרין וארבע קושייתא, ומפרקינא ליה עשרין וארבעה פרוקי, וממילא רווחא שמעתא. ואת אמרת תניא דמסייע לך, אטו לא ידענא דשפיר קאמינא? הוה קא אזיל וקרע מאניה, וקא בכי ואמר: היכא את בר לקישא, היכא את בר לקישא, והוה קא צוח עד דשף דעתיה [מיניה]. בעו רבנן רחמי עליה ונח נפשיה.

To see [the click here](#) ספר זכרון של החתם סופר

תלמוד בבלי מסכת שבת דף נה עמוד ב

ארבעה מתו בעטיו של נחש, ואלו הן: בנימין בן יעקב, ועמרם אבי משה, וישי אבי דוד, וכלאב בן דוד.

שו"ת זקני יהודה סימן כח

כח

ע"ד סי' ש"ת הדפיס מהר"ר גדליה מלובלין¹ יצ"ו והיה בו זכר לא טוב ממחר"ד אשר גרסיט² וצ"ל³.

צעקת בני ישראל החכם כמהר"ר אשר המכונה ענשכך גראסיט וצ"ל באה אלינו ע"ד תשובה אחת שהדפיס עתה מחדש פה ויניציאה כמהר"ר גדליה יצ"ו איש לובלין

1 הובא עוד פעם להלן סי' קד מלה במלה, אולם בכותרת: על צוואה בעשיג למניח לאשתו, ליורשי כמר יוסף מרסיליאה.

2 גיטין י, ב. 3 ב"ב קלא, ב.

1 ע"י עליז במבוא. 2 שעי"ח (1618).

3 תשובה זאת הדפיס ר. מרענקל בעל"מ שנה א חובי ד עמ" 112 ואילך. מרענקל מזהה את המחלוקת שבבבלי סי' רי—ריד בזו הנרמזת במנהיר עיני חכמים סי' יג.

הוא מוסיף: „אבל בלי ספק נשארו בידי יחידים סומסים אחדים משארית מהר"ם לובלין הוצאה זאת עם הדף המקורי שנרמס ע"י הר"י גדליה . . .”

אכן נתגלה סומס כזה ע"י י. רייבקינד, שמסר על כך בספר היובל לכבוד א. מארכס, ת"ע, עמ" תכו.

בתוך ספר ש"ת הגאון כמהר"ר מאיר לובלין זצ"ל דף י"ד סי' י"ג, מתחלת קול קורא אלי וכו' אשר בסופה היה מטיח דברים ונותן דופי ותפלה רבה באביהם כמהר"ר אשר הנ"ל בסבת תגרא דרוח רוח בשכבר הימים על אשר כמה קולמוסים נשתברו ואם היה מי שכתב לזכות מנגדו לא נעדר ג"כ כותב לזכותו והמות הפריד ביניהם וישתקו גליהם, ועתה שועת הבנים הנ"ל עלתה עד לשמים כי מה לאיש הלז לשוב כיום להיות חוזר ומעיר מחלוקת זה ולספר בגנאי צורבא מדרבנן אחרי מות קדושים בעט ברזל לאומד דעתו והיה כל הרואה יחשוב דבריו הלכה פסוקה ולא ידע שאם לדין יש תשובה בידיהם על זה, אשר ע"כ יחד עם עמיתנו אלופי בתורה השתדלנו לתזור ולהדפיס הרף הנ"ל ולהשמיט מן התשובה הנ"ל כל דברי דופי מדובר על החכם הנ"ל, וגורנו על כל מי שהיה בידו מן הספרים הנ"ל שיביא אותו דף י"ד ויחליפנו וימיר אותו רע בטוב, ובכך אם באולי ימצא באיזה זמן בידי מי שיהיה מאשר ישנו פה ומאשר איננו פה עמנו היום איזה אי מהדפיס הנ"ל מהראשונים שהודפסו מספרים בגנאי כמהר"ר אשר הנ"ל אנחנו מודיעים לו את אשר נגזר עליו מאתנו להיות למאכולת אש לסבות האמורות, וכל המחזיק יחטא ואשם, וכן המקיים הדברים ההמה בלשונו כמספר אתר מטתן של ת"ח אשר אנחנו לא ידענו בו כי אם טוב, ונפטר לעולמו בכתר תורה על ראשו ולעת כזאת לפני האלקים הוא, וכל אשר ירחש לבו דבר טוב, ועל שפתיו יוסיף לקח טוב, מאת ה' הטוב יקבל טובה וברכה בקרב הארץ. יא"ב.

תולדת פרק א אדם כג

שמאל ממרכז האמת. ואף שלא ראה הצדיק את מעשה השלם הזה [לפי דמיון והשערות הכותב] ולא זכה ליהנות מזיו שכינתו, הלא הריח שמן תורק שמו, והתנשא בעוצם שלהבת התשוקה להדמות אליו וללכת בדרכיו מימי הילדות והשחרות.

עודנו נער בן שנה חנכה אותו אמו היקרה לברך ברכת הנהנין על חלב שדיה (איש אחד קרא אותה ברכת שדים), ומעת ההיא והלאה לא נטל הדד לפיו בלא ברכה, והיה נפלא לראות עולל ויונק בן שנה היה צופה ומביט המון נערים אשר כגילו מתרפקים על שדי אמו וכל אחד יונק כאוות נפשו, וגם הוא היה משתוקק כאחד מהם ובכל תשוקתו לא שם הדד אל פיו ולא טעם מאומה והיה מהגה ומצפצף אל אמו בלעגי שפה תבת ברכה.

שו"ת מהרלב"ח סימן קכו

עוד אני אומר שדרשה כזאת איננה כנגד מעלת הצדיק כיון שהוא דבר במחשבה ולא יצא לפועל אף על פי שתהיה לאיזו סבה שתהיה. ויש לנו דמחשבה רעה אין הקדוש ברוך הוא מצרפה למעשה בישראל זולתי בעבודה זרה. ולכן אין זה חסרון בצדיק דכל הגדול מחבירו יצרו גדול ממנו. אדרבה הוא לו מעלה כיון שלבסוף

ניצול מהעבירה. ואי' כוונת הפסוק להודיענו מחשבת אלו הצדיקים. אבל הכונה להודיענו שנצולו ושהקב"ה הרחיק מהם העבירה ההיא וכו' והיא היא התשובה שיש לי בענין יוסף ע"ה עם מה שכבר הוספתי. שאין דבר כזה ספור בגנות הצדיקי' אדרבה הוא ספור במעלתם כי לא יאונה להם כל און וכאשר נתבאר.

מגילת ספר רבי יעקב עמדין עמוד 109

גם נעשה לי שם נס ביחוד בענייני הנפש, נס מעין של יוסף הצדיק ובקצת יתר. הייתי אז בחור רך בשנים בכל תוקף חומי וזמן רב שפירשתי מביתי והייתי רעב לאשה הרבה. ושם היתה מזדמנת לי אשה פנויה, ילדה יפת תואר מאוד; קרובתי בת דודי מתייחדת עמי. והעיוזה פניה להראות לי חיבה יתירה, להקריב אצלי, כמעט נשקה לי. גם בהיותי שוכב במטתי באה לכסותי היטב במצע, כלומר דרך חבת קרובה. ובאמת שאם הייתי שומע לעצת ייצרי לא היתה מונעת חפצי כלל. כמה פעמים היה קרוב הדבר לצאת לפועל כאש בנעורת. פעמים רבות לא היה שום אדם בבית עמי זולתה. גם לא היו רגילים לבוא, כי היו שרויים בחנות על השוק, כל היום טרודים במהייתם. אם לא היה השם ית' נותן לי כוח עצום יתר שאת ויתר עז¹⁰³ להתגבר על יצרי הנלהב, שכמעט כפה אותי לעשות צרכיו¹⁰⁴ פעם אחת. לולי חסדי ה' כי רבו עלי לעמוד בזה הנסיון הנפלא מאוד יתר מכל הנסיונות; כי הייתי איש בכל תוקף כוחי ויצרי ואשה יפה ונעימה מאוד לנגדי ומראה לי כל ענייני חיבה וקריבה פעמים הרבה. וקרובה היתה ופנוייה וילדה רכה, נתאלמנה מקרוב – ואולי

טהורה או מטהרת אם הייתי רוצה – והייתי בטוח בכל אופן שלא תגלה סודי אם הייתי חפץ למלא תאוותי בה וחפצי. וכבשתי יצרי והומתי חומתי והסכמתי להרגו ולבי חלל ולא (מלאתי תאוותי). וברוך ה' הנותן ליעף כוחי שניצלתי מאש ולהכה זאת. בשכר זאת אנצל אני וצאצאי עד עולם מאשו של יצר הרע ומאש של גיהנום, כן יהי רצון, אמנו! כמה גדול כוח ונסיונות היצר וכמה רשתות פורש לרגליו של אדם, רק בשום אופן לא היה הדבר קל ופשוט, מזומן נכון בעיני היצר ובטוח מלהתוודע¹⁰⁵. ישתבח העוזר ומציל בעניין הנ"ל. אז ידעתי כי עם כל זה הבחירה חפשית ביד ה' ולא יעזבנו בידו. אשרי אדם עוז לו בו¹⁰⁶, רגלי חסידי ישמור¹⁰⁷.

נדחי ישראל מהחפץ חיים פרק כג

וְהָיָה לְכַסּוֹף זָכָה שִׁיצְאוּ מִמֶּנּוּ מַלְכֵי בַיִת דָּוִד . וְנִמְצְאוּ
בְּסִפְרֵים עַל הַגָּאוֹן בְּעַל הַלְבוּשׁ שֶׁלְכַךְ זָכָה מִן הַשָּׁמַיִם
לַעֲשׂוֹת הַחֲבוּרִים הַנְּחַמְדִים שֶׁלוֹ וְהֵם סִפְרֵי הַלְבוּשִׁים
שֶׁפָּעַם אָתָּה בִּימֵי בַחֲרוּתוֹ הָיָה לוֹ נִסְיוֹן גְּדוֹל שֶׁבָּא
אֶצְלָ דּוֹכְסִית אָתָּה לְסַחֹר סַחֲוֹרָה וּפְתַתָּה אוֹתוֹ לַעֲבִירָה
וְלֹא הָיָה לוֹ שׁוֹם מְקוֹם לְהַמְלֵט מִמֶּנָּה שֶׁהָיָה תַצְרָה
פְּגוֹר אִם לֹא תַתָּת מְקוֹם בַּיִת הַכְּסֵא וְזָכָה אֶת עֲצֻמוֹ
וְגַם וְנִמְלֵט דֶּרֶךְ אוֹתוֹ הַמְּקוֹם הַכּוּזִי הַגִּיל וְהָיָה לְבוּשׁ
אֹז בְּכֶסֶה מִינֵי בְּגָדִים וַיִּמָּאֵס וַיִּלְכַּךְ אֶת כּוֹלָן וְלַכַּךְ
זָכָה אַחֲ"כ מִן הַשָּׁמַיִם לְחִיבוֹר הַלְבוּשִׁים . עוֹד נִמְצָא

רמב"ם הלכות מלכים פרק ג ה"ו

וכן לא יהיה שטוף בנשים, אפילו לא היתה לו אלא אחת לא יהיה מצוי אצלה תמיד כשאר הטפשים, שנאמר לא תתן לנשים חילך, על הסרת לבו הקפידה תורה שנאמר ולא יסור לבבו, שלבו הוא לב כל קהל ישראל לפיכך דבקו הכתוב בתורה יתר משאר העם שנאמר כל ימי חייו.

גבורות ה' פרק 8

וכן אל תאכלו ממנו נא ובשל מבושל כי אם צלי אש הכל ענין זה, כי הבשול במים או בשאר משקין חלקיו מתפרדין על ידי הבשול ומתחלקין, אבל צלי אש מכח האש אדרבה נעשה הבשר אחד כי האש מוציא הרוטב ונעשה הבשר קשה ואחד, לא כן כאשר מתבשל במים שנעשה פירורים, וכן אמר מטעם זה שאין לאכול אותו נא אלא כאשר הוא צלי אש ואז הבשר מתקשה מכח האש.

סדר אליהו עמוד 31

בהלוכי ברחובות ווילנא פגשני אברך אחד מסאלאנט במדינת זאמוט,
ושאלני מי אני ומה מעשי וכירנני, ויתבהל, ויאמר לי: לא פללתי לעת
הזאת לראותכם כך שתסעו עתה ללמוד, וכבר דמיתתי כי הנכם רב בקאוונא
או בעיר גדולה אחרת לפי הנפלאות אשר סיפרו עליכם בילדותכם אשר
הייתם לשם וקראוכם עילויים, מה הי' עמכם.
לדברינו האלה שיצאו מקירות לבנו ובצדק ולגו עיני דמעות, ועד היום
לא ידעתיו מי ומה הוא.

השיחה השלישית

פתחתי ואמרתי: "מתלוננים על כת"ר שאינו שומר חוקי דרך ארץ, ובבוא אליו אנשים אינו מכבדם ואינו מזמינם לשבת כמשפט אנשי נימוס, ונראה כאלו אין חושש מר לכבוד שום איש, וכל בני אדם כאפס ואין נחשבו לו". ויען הרב: "זה אינני עושה מגאווה ורמות רוחא חס ושלום, רק פשוט מהיסח הדעת, לפי שאני טרוד בלמודי, ולפי שעל פי רוב באים אלי אנשים בשאלות ובקשות – עבדים ושפחות נערים ונערות – זו בקדרתה וזו בקורקבן ובני מעים, זו בכתם וזו בפתרון חלום, ועוד כאלה שאין שייך בהם כלל קבלת פנים והזמנות לשבת. ממילא התרגלתי כך ואיני מפלה בין איש לאיש".

עניתי ואמרתי לו: "אברהם אבינו אמרו עליו חז"ל¹ שהיה זקן ויושב בישיבה ומסכת עבודה זרה דיליה ד' מאה פירקי,² ובכל זאת קדם פני המלאכים שנדמו לו כאנשים ואמר להם 'והשענו תחת העץ';³ בועז שופט היה בישראל, וכשלקח עשרה אנשים אמר להם 'שבו פה';⁴ ר' דוסא בן הרכינס זקן גדול וחכם מופלג היה, וכשבאו חכמי ישראל אצלו תפושם והושיבם על כסאות, ואף לרבי עקיבא הצעיר אמר 'שב

1. יומא כ"ח ב'.
2. במסכת עבודה זרה שלו היו ארבע מאות פרקים לעומת חמשת הפרקים שבמסכתנו. ע"ז י"ד ב'.
3. בראשית י"ח ד'.
4. רות ד' ב'.

בני שב"ם⁵. ויען הרב: "כלום דבר זה לראיות הוא צריך? אני אומר רק שהיסח הדעת שלי טורדני ומשכיחני לפעמים למלא החובה האנושית והנימוסית הזאת".

ואען ואומר: "וְעֲלֶיךָ אָנִי דֵּן! הִישׁ רְשׁוֹת לְאָדָם לְהִשְׁקִיעַ עֲצֻמוֹ בְּעֵינַי אֶחָד כָּל כֵּךְ, לוֹ יֵהָא לְתַלְמוּד תּוֹרָה, עַד אֲשֶׁר יִשְׁכַּח כָּל אֲשֶׁר מִסְבִּיב לוֹ וְלֹא יוּכַל לְקַבֵּל פְּנֵי אָדָם בְּנִימוּס הֶרְאוּי, וּבִפְרֵט אִישׁ בְּעַל בְּעֻמוֹ נְשִׂיא בְּעֵדְתוֹ שֶׁהַכֹּל מִשְׁכִּימִים לְפִתְחוֹ וְצָרִיךְ שִׁיְהֵא מְעוֹרָב עִם הַבְּרִיּוֹת? וְדוֹרְשֵׁי רְשׁוּמוֹת אָמְרוּ שׁוּזָה כּוֹנֵת הַכְּתוּב⁶ לֹא יִמוֹשׁ סֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה מִפִּיךָ וְהַגִּית בּוֹ יוֹמָם וְלַיְלָה לְמַעַן תִּשְׁמֹר לַעֲשׂוֹת, כְּלוֹמֵר סֵפֶר לְמוֹדֵךְ בְּאוֹפֵן כֹּזֵה שֶׁאֵף אִם לֹא יִמוֹשׁ הַסֵּפֶר מִפִּיךָ וְתִהְיֶה בּוֹ תְּמִיד, בְּכָל זֹאת תִּשְׁמֹר לַעֲשׂוֹת – שֶׁלֹּא יִמְנַעַךְ רוֹב הָעֵינַי וְהַלְמוּד מְעֲשׂוֹת כָּל דְּבַר הֶרְאוּי בְּשַׁעְתּוֹ וּמְקוֹמוֹ".

ויען הרב: "ידעתי כי בן ראוי ונכון; אף ראיתי מה שהטיבו המפרשים לבאר מאמר חז"ל⁷ על משה איש האלקים שהיה מחציו ומעלה אלקים ומחציו ולמטה איש, שהכונה שחלק אלקות שבו וחלק האיש שהיה בו לא בטלו זה את זה. וידעתי שנשתבחו חכמים וצדיקים רבים שהלכו בדרך זה. אבל לא הכל זוכים למדרגות כאלה. וראינו לבן עזאי שאמר⁸ 'מה אעשה ונפשי חשקה בתורה'. ולא אמר זה למעלה ושבח לנפשו – שאם כן הוא מקטין את כל שאר חכמי ישראל שהם אינם חושקים בתורה כמוהו – אלא שאמר זה דרך התאוננות, שאין לו סגולת הכח שרוחניותו וגשמיותו לא יבטלו זה את זה. וחשקו בתורה מונעהו מלקיים אף המצוה הראשונה שהיא יסוד העולם ובנינו וזה כל האדם. וראיתי מי שפירש דרך הלצה שזהו מה שאמר דוד:⁹ 'לעשות רצונך אלקי חפצתי', אבל מה אעשה וְתוֹרַתְךָ

5. יבמות ט"ז א'

6. יהושע א' ח'.

7. מדרש רבה דברים פי"א.

8. יבמות ס"ג ב'.

9. תהלים מ' ט'.

בתוך מעי'. כן אני אומר על נפשי: ידעתי מה שראוי ונכון לעשות, אבל מה אעשה ונפשי חשקה בתורה. מכיר ומרגיש אני חסרוני שאין בי הכח לאחד ולקיים שניהם – 'לא ימוש ... והגית' ו'למען תשמור לעשות', ועל דא ודאי קא מצטערנא ובכינא".¹⁰ ובזה תמה השיחה השלישית.

ואני התבוננתי כי בימיו האחרונים השתדל לתקן המעוות הזה. ופעם אחת בבואי אליו והוא טריד בגירסיה¹¹ כמשפטו, וישא עיניו ויראני ויאמר לי: "הַפְּבֵד וְשֵׁב" – דבר שלא שמעתי ממנו מעודי. כי מלבד שלא היה רגיל בכך בכלל, ביחוד לי לא היה אומר כן, שהייתי בן בית אצלו, עייל בלא בר,¹² עומד ויושב, נכנס ויוצא, חפשי מכל חוק ונימוס. ובעיני נוצצו דמעות, ואומר: "כמה יגיעות וצער וטורח היו לאותו צדיק עד שהגיע לידי כך".

ממשיך

10. על זה ודאי אני מצטער ובוכה.
 11. טרוד בלימודו.
 12. נכנס בלא רשות (עפ"י סוכה מ"ה ב').

ספרי במדבר פרשת מטות פסקא קנז

ויאמר אלעזר הכהן אל אנשי הצבא הבאים למלחמה זאת חקת התורה משה רבינו לפי שבא לכלל כעס בא לכלל טעות. ר' אלעזר בן עזריה אומר בשלשה מקומות בא משה לכלל כעס ובא לכלל טעות. כיוצא בו אתה אומר ויקצוף על אלעזר ועל איתמר בני אהרן הנותרים לאמר מהו אומר מדוע לא אכלתם את החטאת וגו' (שם /ויקרא/ י יז). כיוצא בו אתה אומר ויאמר להם שמעו נא המורים המן הסלע הזה נוציא לכם מים מהו אומר וירם משה את ידו ויך את הסלע במטהו פעמים (במדבר כ יא) אף כאן אתה אומר ויקצוף משה על פקודי החיל שרי האלפים ושרי המאות הבאים מצבא המלחמה מהו אומר ויאמר אלעזר הכהן אל אנשי הצבא הבאים למלחמה זאת חקת התורה אשר צוה ה' את משה. משה רבינו לפי שבא לכלל כעס בא לכלל טעות ויש אומרים משה נתן לו רשות לאלעזר הכהן לדבר שכשיפטר משה מן העולם לא יהיו אומרים לו בחיי משה רבך לא הייתה מדבר עכשיו מה אתה מדבר. ר' יאשיה אומר שהיה אומר דבר בשם אומרו כענין שנאמר ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי (אסתר ב כב) (סליק פסקא).

ספר החינוך פרשת ויקרא מצוה קכ

יקריבו סנהדרי גדולה קרבן אם טעו והורו שלא כהלכה בעבירות חמורות שחייבין עליהן כרת, ועשו הקהל או רובן על פיהן, שנאמר [ויקרא ד', י"ג] ואם כל עדת ישראל ישגו ונעלם דבר מעיני הקהל וגו'.

כבר כתבתי למעלה כי מכוונות הקרבן להכנעת נפש המתאוה ולהגדיל נפש השכלית, ועל כן בהגיע אל הגדולים טעות בדבר, ידוע כי בחולשת השכל אירע להם וראויים לחזקו על כל פנים, ועל כן יבואו אל הבית אשר שפע השכל עליו ויעשו מעשה הקרבן וישובו אל לבם בכח הפעולה גריעות הנפש הבהמית הטועה וחשיבות השכלית המיושרת והזכה. ומתוך מחשבת טהרה זו ישגיחו וישכילו בכל הוראותם לעולם.

תלמוד בבלי מסכת נדרים דף לב עמוד א

אמר רבי אבהו אמר רבי אלעזר: מפני מה נענש אברהם אבינו ונשתעבדו בניו למצרים מאתים ועשר שנים? מפני שעשה אנגרייא בת"ח, שנאמר: וירק את חניכיו ילידי ביתו, ושמואל אמר: מפני שהפריז על מדותיו של הקדוש ברוך הוא, שנא': במה אדע כי אירשנה; ורבי יוחנן אמר: שהפריש בני אדם מלהכנס תחת כנפי השכינה, שנאמר: תן לי הנפש והרכוש קח לך.

רמב"ן פרשת לך לך פרק יב פסוק י

ודע כי אברהם אבינו חטא חטא גדול בשגגה שהביא אשתו הצדקת במכשול עון מפני פחדו פן יהרגוהו, והיה לו לבטוח בשם שיציל אותו ואת אשתו ואת כל אשר לו, כי יש באלהים כח לעזור ולהציל. גם יציאתו מן הארץ, שנצטווה עליה בתחילה, מפני הרעב, עון אשר חטא, כי האלהים ברעב יפדנו ממות. ועל המעשה הזה נגזר על זרעו הגלות בארץ מצרים ביד פרעה. במקום המשפט שמה הרשע והחטא:

תלמוד בבלי מסכת שבת דף נו עמוד ב

אמר רב יהודה אמר רב: אילמלי לא קיבל דוד לשון הרע לא נחלקה מלכות בית דוד, ולא עבדו ישראל עבודה זרה, ולא גלינו מארצנו.

רמב"ן פרשת לך לך פרק טז פסוק ו

ותענה שרי ותברח מפניה. חטאה אימנו בענוי זה, וגם אברהם (חטא) בהניחו לה לעשות כן. ושמע ה' אל עוניה ונתן לה בן שיהא פרא אדם לענות זרע אברהם ושרה בכל מיני עיניו.

רמ"א אורח חיים הלכות שבת סימן שז סעיף טז

הגה: ונראה לדקדק הא דאסור לקרות בשיחת חולין וספורי מלחמות, היינו דוקא אם כתובים בלשון לע"ז, אבל בלשון הקודש שרי. (וכנ"ל מלשון שכתבו התוספות פרק כל כתבי, וכן נהגו להקל בזה).

To see the Hespeditim of Reb Nosson Kamenetsky *click here*

Rabbi Dovid Bashevkin

To see excerpts from Rabbi Bashevkin's book *click here*

תלמוד בבלי מסכת מועד קטן דף יז עמוד א

הכי אמר רבי יוחנן, מאי דכתיב כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה' צבאות הוא אם דומה הרב למלאך ה' - יבקשו תורה מפיו. ואם לאו - אל יבקשו תורה מפיו.

תלמוד בבלי מסכת יומא דף ל עמוד א

לא ניתנה תורה למלאכי השרת.

To see the quote of Reb Schwab *click here*

קכת.

יום ב' לר"ח אייר תשכ"ג.

אהובי חביבי,

שלום וברכה!

מכתבך הגיע לידי. ודברייך הגיעו ללבי. דע לך חביבי כי עצם מכתבך מתנגד הוא לכל התאורים הנמצאים בו. והנני בזה להסביר לך תוכן משפט זה. רעה חולה היא אצלנו שכאשר מתעסקים אנו בצדדי השלימות של גדולינו, הננו מטפלים בסיכום האחרון של מעלתם. מספרים אנו על דרכי השלימות שלהם, בשעה שאנחנו מדלגים על המאבק הפנימי שהתחולל בגופם. הרושם של שיחתנו על הגדולים מתקבל כאילו יצאו מתחת יד היוצר בקומתם ובצביונם. הכל משוחחים, מתפעלים ומרימים על נס את טהרת הלשון של בעל החפץ-חיים זצ"ל, אבל מי יודע מן כל המלחמות, המאבקים, המכשולים, הנפילות, והנסיגות לאחור שמצא החפץ-חיים בדרך המלחמה שלו עם יצרו הרע, משל אחד מני אלף. ודי לנבון שכמותך לדון מן הפרט אל הכלל. התוצאה מזה היא כשנער בעל רוח, בעל שאיפה, בעל תסיסה מוצא בעצמו מכשולים, נפילות, ירידות הרי הוא דומה בעיניו כבלתי-,"שתול בבית השם". שלפי דמיונות של נער זה להיות שתול בבית השם, פירושו הוא לשבת בשלות הגוף על גאות דשא של מי מנוחות וליהנות מיצרו הטוב כדרך שצדיקים נהנים מזיו השכינה שעטרוניהם בראשיהם במסיבת גן-עדן. ולאידך גיסא, לא להיות מורגז מסערת היצר על דרך הכתוב של "במתים חפשי" ¹.

אבל דע לך, חביבי, ששורש נשמתך הוא לא השלוח של היצר-טוב, אלא דוקא מלחמתו של היצר-טוב. ומכתבך היקר הנלבב מעיד כמאה עדים כי אכן לוחם נאמן אתה בצבאותיו של היצר-טוב. באנגלית אומרים Lose a battle and win the war ². בודאי שהנך נכשל ועומד להיות נכשל, (אין בזה משום פתיחת פה לשטן) ובכמה מערכות תפול שדוד. אבל אני מבטיח לך שלאחר הפסד כל המערכות תצא מן המלחמה כשזר הנצחון על ראשך, והטרף החד מפרפר בין שיניך. Lose battles, but win wars. החכם מכל אדם אמר "שבע יפול צדיק וקם" ³. והטפשים חושבים כי כונתו בדרך רבותא. אע"פ ששבע יפול צדיק מ"מ הוא קם. אבל החכמים

1 תהלים פח, ו.

2 הפסד קרב, ותנצח מלחמה.

3 משלי כד, טז.

יודעים היטב שהכונה היא שמהות הקימה של הצדיק היא דרך ה"שבע נפילות" שלו. וירא את כל אשר עשה והנה טוב מאד. טוב זה יצר טוב. מאד זה יצר הרע.⁴

אהובי, הגני לוחץ אותך אל לבבי, ולוחש באזניך, כי אילו היה מכתבך מספר לי על אודות המצוות ומעשים טובים שלך הייתי אומר שקבלתי ממך מכתב טוב. עכשו שמכתבך מספר על דבר ירידות ונפילות ומכשולים, הגני אומר שקבלתי ממך מכתב טוב מאד. רוחך סוערת לקראת השאיפה להיות גדול. בבקשה ממך אל תצייר לעצמך גדולים שהם ויצרם הטוב בבחינת חד-הוא. לעומת זאת צייר בנפשך גדלותם של גדולי עולם באותיות של מלחמה נוראה עם כל הנטיות השפלות והגמוכות. ובזמן שהנך מרגיש בקרבך סערת-היצר, דע לך שבזה הנך מתדמה אל הגדולים הרבה יותר מאשר בשעה שאתה נמצא במנוחה שלימה שאתה רוצה בה. דוקא באותם המקומות שהנך מוצא בעצמך הירידות הכי מרובות, דוקא באותם המקומות עומד הנך להיות כלי להצטיינות של כבוד שמים.

אינך רוצה לגנוב את דעתי, שאחשוב עליך שהנך נמצא בקו הטוב בעוד שבאמת הנך כך וכך, ועוד כך ושבע פעמים כך. ואני מה לי לכל השבע פעמים הללו. בשבילי עובדת היסוד היא כי במשך החורף העבר רכשת לך ידיעה הגונה בהלכות נזקי ממון. חזרת כמה פעמים על המס' שלמדת. לא תכחיש את זה. זו היא העובדא המכריעה. בעובדא זו גנוז סוד הנצחון במאבק היצרים שלך.

הנך כותב "לעולם לא אשכח הרצון שהיה בי להצליח ולעלות מחיל אל חיל, אבל חבל כבר אבדה תקותי". אינני יודע כיצד אתה מעיז פנים להכחיש מציאות חיה, האם אתה לא עלית מחיל אל חיל מאותו זמן שנכנסת לבית מדרש? ! מכיר אני אותך שאינך בעל-העזה כזה, אלא שהם הם הדברים, אם מוצא אתה בעצמך שיצרך הרע מתגבר עליך, הנך חושב בטפשותך ובתמימותך שכבר אבדה תקותך. דברך פשוט מביאים לידי גיחוך. משתתף אני בסבלך הרע, אבל הסבל הזה הוא הרחם של הגדלות. ראיתי את פניך בשעת עיון בהלכה. ראיתי את פניך בשעת הקשבה לשעורים. ראיתי את פניך בליל שביעי של פסח. האותיות החרותות על פניך בשעות הנ"ל הן אותיות של "סוף הכבוד לבוא". אין שביל הכבוד מתפתל דרך מישור; שביל הכבוד עובר מסתובב כנחש

עלי דרך, וכשפיפון עלי אורח. ארסו של נחש בקרבך ? – הוא ישופך
 עקב ואתה תשופנו ראש.

מצאתי לנכון להציע לך דברים הללו בכתב. הכונה היא לתת לך
 יכולת להזדקק להם מדי פעם בפעם. מובן מאליו שמפאת זה לא היתה
 הכונה אלא להקו הכללי. ובנוגע לנקודות פרטיות, בזה יפה כוחו של
 הדיבור החי פנים אל פנים.

אתה הוא השתול בבית השם !

בהשתתפות בסבלך,

בבטחון בנצחונך,

בתפלה להצלחתך

יצחק הוטנר

נ.ב. עכשו הנך מבין את המשפט הראשון של המכתב, כי עצם
 מכתבך מתנגד הוא לכל התאורים הנמצאים בו.

To see the memoirs of the אדר"ת *click here*

תלמוד בבלי מסכת יומא דף סט עמוד ב

במערבא מתנו הכי: רב גידל אמר: גדול שגדלו בשם המפורש, ורב מתנא אמר: האל הגדול הגבור והנורא. והא דרב מתנא מטייא לדרבי יהושע בן לוי, דאמר רבי יהושע בן לוי: למה נקרא שמן אנשי כנסת הגדולה - שהחזירו עטרה ליושנה. אתא משה אמר האל הגדל הגבר והנורא, אתא ירמיה ואמר: נכרים מקרקרין בהיכלו, איה נוראותיו? לא אמר נורא. אתא דניאל, אמר: נכרים משתעבדים בבניו, איה גבורותיו? לא אמר גבור. אתו אינהו ואמרו: אדרבה, זו היא גבורת גבורתו שכובש את יצרו, שנותן ארך אפים לרשעים. ואלו הן נוראותיו - שאלמלא מוראו של הקדוש ברוך הוא היאך אומה אחת יכולה להתקיים בין האומות? ורבנן הכי עבדי הכי ועקרי תקנתא דתקין משה! - אמר רבי אלעזר: מתוך שיודעין בהקדוש ברוך הוא שאמתי הוא, לפיכך לא כיזבו בו.

חטאיהם של גדולי עולם

גדרי חטאות הראשונים³⁴

כשנשמע אדם משתמש במילת 'עוולה', לא נוכל לדעת כלל לאיזו דרגה של חומר עבירה הוא מתכוון, מבלי שנדע את מידותיו של האיש המדבר ודרגתו המוסרית. כי ההערכה ב'עוולה' היא לפי ערך מידות המעריך.

למשל: לרב ספרא 'גניבה' היא כבר אם אינו דובר אמת בלבבו (מכות כד ע"א), ולתוספתא (ב"ק פ"ז), מי שאינו אומר דבר בשם אומרו, הוא כבר גנב. ויש שלא יבחינו גניבה ברמאות של משא ומתן, ויש גנב סתם, שלא ישיג שום עוולה בגניבה כלל.

והנה הערכתה של התורה הקדושה היא בוודאי המעולה שבהערכות. כבר ביארנו במאמר "תורת אמת" (לעיל עמ' 60) שמגדרי תורה מן השמים הוא שהתורה"ק מורמת מעל כל הנגיעות האנושיות ומשפטה הוא משפט האמת המוחלטת. וכן כתוב בנביאים (ישעיה נה, ח-ט):

"כי לא מחשבתי מחשבותיכם ולא דרכיכם דרכי, נאום ה'. כי גבהו שמים מארץ כן גבהו דרכי מדרכיכם, ומחשבתי ממחשבותיכם".

על כן מובן, שהבחנת התורה בחטאים היא דקה עד אין שיעור. גם התיאור 'מיקרוסקופי' לא יספיק לתת לנו מושג מדקות משפטה. למשל: הנה התורה מודיעה לנו שמשא רבינו ע"ה חטא ב"לא האמנתם בי" (במדבר כ, יב), ואעפ"כ מפרשי התורה נלאו לדעת מהות חטאו. הר"י אברבנאל זצ"ל מונה עשרה פירושים לחטא זה, ומקשה על כולם, ומוסיף שוב אחד משלו. וידוע מאמרם ז"ל: הקב"ה מדקדק עם סביביו כחוט השערה (יבמות קכא ע"ב).

³⁴ גדרי חטאות הראשונים. זה אחד המאמרים העיקריים שבהם ביסס רבינו זצ"ל את הגישה לתנ"ך ע"פ הבנת חז"ל, שהיא יסוד גדול בחכמת המוסר. העורכים.

אבל גם זה צריך לדעת: גם הלשון אשר בה מתארת התורה את החטא הגדוליה, היא לפי הערכתה זו, עד שהחשוב בהערכה זו כמו גנב, תקראנו התורה "גנב" סתם.

נראה נא דוגמא אחת מפורשת.

כתוב במעשה עכן (יהושע ז, יא-ג):

"ויאמר ה' אל יהושע... חָטָא ישראל וגם עברו את בריתי... וגם לקחו את החרם וגם גנבו, וגם כחשו, וגם שמו בכליהם... חרם בקרבך ישראל... תוכל לקום לפני אויביך עד הסירכם החרם מקרבכם".

אם לא היינו יודעים איך היה המעשה, בודאי היינו חושבים, שאם לא היה ישראל, עכ"פ רובם חטאו, או לכה"פ חלק מסויים מן העם, שלושים אחת עשרים אחוז... אבל למעשה איך היה? הכתוב מודיע לנו שרק עכן עשה עבירה. מכל קהל ישראל רק איש אחד בלבד לקח מן החרם, איך יתאים זה עם המעשה ה' "חָטָא ישראל וגו"? אלא וודאי שצריך לחפש את חטאם בהבחנות הכי דקות בלב, לפי מדריגתם. והענין הוא שעל ידי מעשה עכן נתגלה חסרון דק מן החטא במדריגת דביקותם של כלל ישראל בה' ית"ש. כי ידוע גודל כח השפעת הציבור על היחיד שבתוכו. והעיד הכתוב שאילו היתה מעילה בחרם אצלם בריחוק ובביזוי ובתיעוב היותר אפשרי כראוי להם לפי מדריגתם בדביקות, לא היה אפשר שימָצא אפי' אחד שיעיז לגנוב. וחסרון דק כזה, שכמעט א"א היה להבחינו, מתבטא בלשון התורה כחטא גס - "לקחו... גנבו... כיחשו...!"

הרי לנו דוגמא לתיאור חטא עפ"י קנה מידת התורה הקדושה.

וכן מצאנו בחטא העגל, שכתוב בו "שיחת עמך וגו'" (שמות לב, ז), ולמעשה אנו רואים שרק שלושת אלפי איש חטאו בפועל, חצי עשירית עשירית שבמחצית. כמו שהעיר אבן עזרא (עיי"ש), וכמו שנאמר "ויפול מן העם... כשלושת אלפי איש" (שם שם, כח), ואעפ"כ מצאנו בדברי השי"ת למשה שנתחייבו כל ישראל כלייה ח"ו. אלא שגם כאן היה החטא בדקי דקות. עי' אבן עזרא ורמב"ן שם. שישראל ביקשו עגל לשם שמים, פי' על דרך נחש הנחושת, להתרכז על ידי להתבונן שגם הטבע נס הוא, ורק הערב רב, ג' אלפים בלבד, פגמו במחשבתם ע"ד עבודה זרה, היינו שדרשו הנהגת הטבע דוקא. אלא שחטאם של כלל ישראל היה לפי מדריגתם, שלא היה להם לבקש סיוע כזה. (עי' באריכות להלן ע"פ 273 במאמר "חטא העגל").

ובזה מבואר מאמרם ז"ל על דור המדבר בכלל (מדרש ילמדנו, מובא בילקוט בהעלותך):

"ויהי העם כמתאוננים" - מימיהם לא חטאו חטא גמור (עפ"י הערכתנו אנו), ולא לקו מכה גמורה.

ומעתה נוכל להתקרב בעז"ה להבנת מאמריהם ז"ל בשבת (נה-נו):
 כל האומר: ראובן חטא... בני עלי חטאו... בני שמואל חטאו... דוד חטא... שלמה חטא... אינו אלא טועה.

פ"י: האומר שחטאו עפ"י קנה מידה של עצמו, טועה בפשוטם של הכתובים. חז"ל הקדושים, אשר דבקו באמיתת התורה יותר מכל בריה, הם היחידים אשר זכו לחדור אל עומק דקדוקה והערכתה של התורה (עי' לעיל עמ' 59 במאמר "תורת אמת"), ורק הם יכולים לגלות לנו אופני ביטוייה החריפים. במאמרים נפלאים אלה מזכים לנו בקצת מהבנתם הבהירה, ופותחים לנו פתח להבנת התנ"ך עפ"י אמיתת פנימיות הענינים.

נבאר קצתם בקיצור נמרץ, וישמשו דוגמא על השאר.

"כל האומר ראובן חטא אינו אלא טועה... אלא עלבון אמו תבע" ובלבל מצעי מיטתה של בלהה (שם נה ע"ב). פ"י: דבחנית אשת איש בדין בני נח הוא בגדר גזילה, כמו שנדרש מפסוק "ודבק באשתו" (בראשית ב, כד) ולא באשת חברו (סנהדרין נח ע"א), והקולא שהקיל לעצמו לשנות בעניני אביו בענין זה, היא כבר קולא בגדר בעלות אביו בזה, ובמדריגת ראובן נחשב כבר לחטא גמור באותו ענין.

"כל האומר שלמה חטא אינו אלא טועה... נשיו היטו את לבבו ללכת... ולא הלך" (שם נו ע"ב). פ"י: קולא זו בהנהגתו עם נשיו עד שהיה אפשר להן לבקש להטות, זו כבר נחשבת, במדריגת שלמה, להטייה גמורה אצלו. (עי' מש"כ לעיל במעשה דעכן).

ואמרו ז"ל שם, על חטא דוד המע"ה: כל היוצא בחיילות בית דוד גט כריתות טובת לאשתו וכו', ולא היתה אשת איש כלל, רק שדעתו לחזור ולקדשה אחר המלחמה, לומר שחטאו היה בדקות פנימיות הלב, כאשר העיד דוד בעצמו "לך לבדך חטאתי, והרע בעיניך עשיתי" (תהלים נא, ו). אבל יש בזה דבר עמוק עוד יותר, כי גם חטא זה לא היה לפי מדריגתו, כאמרם ז"ל: לא היה דוד ראוי לאותו מעשה ולא ישראל ראויים לאותו מעשה (העגל), אלא כדי להורות תשובה (עי' ד ע"ב). ודבר זה עוד יתבאר בעזה"י להלן.

מצאנו דבר נפלא, ראוי להבינו על בוריו.

הנה קין נביא היה, כי שמע קול ה' כמו אדה"ר. ויש להתפלא, אפי' אחר שקינא באחיו קנאה רעה, וקם עליו ורצחו נפש, עדיין נשאר בנבואתו, כדכתיב: "ויאמר ה' אל קין, אי הבל אחיך וגו'" (בראשית ד, ט). דבר זה יש בו סוד עמוק, אם נעמוד עליו, יצא לנו ביאור בהיר ומרחיק לִקְת בכל אופי ההבדל שבין דורות הראשונים ודורות האחרונים בפנימיותם.

מצאנו בדברי הגר"א ז"ל (עי' אבן שלמה פ"ג ס"ג):

ראשונים נתגלה עוונם, נתגלה קיצם (יומא ט ע"ב)... מעשיהם הטובים טמונים ועוונותיהם גלויים, כי ליבם היה טוב. ואחרונים להיפך, ורחמם ליבא בעי.

ונראה לפרש: הנה עפ"י נסיונו אנו, רואים אנו בעצמנו ששכלנו מקיף הרבה מאד מגדלות הבורא ומחיובי האדם וכו', עד שאם היו כל ידיעותינו הרחבות יוצאות לפועל בודאי היינו נעשים צדיקים גמורים, חדורים יראת ה' ואהבה, ודבקים בו לגמרי, אבל למעשה הרינו רואים שאין אנו צדיקים גמורים, הרי ודאי שיש טמטום הלב שחוסם בפני הידיעות שלא תכנסנה ללב לפעול עם על שרשי המעשה (עי' להלן עמ' 233 במאמר "ביאור ענין הטמטום"). ועל כן, כשהיציב מתעורר לחטא, נקל לו לטשטש ולהכהות את ידיעותינו ולגרום לנו שנעלים עין מהם, ונטעה את עצמנו שאין חטא זה כ"כ רע, אינו מתנגד לגמרי לִקְת שידוע לנו לטוב וכו'. וכיון שהסיתנו כך לעבור כבר פעם או שתיים, הנה כבר נעשה לנו כהיתר גמור ושוב אינו בניגוד כלל עם ידיעותינו. (עי' לעיל עמ' 158 בקונטרס הבחירה).

אבל הראשונים לא היו כן. הם עלו למדריגה של ביטול הטמטום, וכל ידיעותיהם חדרו ממילא אל ליבותם, ועל כן חיו את חייהם על רמה גדולה מאד של דביקות בקונם. וא"כ איך באו לידי חטא? משום שכלל הוא במלחמת היצר: כל הגדול מחבירו, יצרו גדול הימנו (סוכה נב ע"ב). כי הרי בכל מדריגה צריך להיות בחירה, ואם א"א ליצר להצליח בדרך ההטעאה, אז מתגבר בדרך תוקף הרצון סתם, לעשות נגד מה שגלוי לשכלו, כי כח היצר גדול כל כך שאפשר לו להסיתו באופן זה, ובזה חזר משקל הבחירה למקומו. ואם אז קרה פעם שגבר היצר בדרך זו, אח"כ, בסור היצר, בידעם ערך חטאם שהיה גלוי לפניהם ולא נכה ע"י הטעאה, אז שבים בתשובה גמורה. והיינו נתגלה עוונם - נתגלה קיצם. כי בהיות עוונם גלוי, תשובתם קרובה, וגם קיצם קרוב, וצפוי מראש. אבל האחרונים, שליבם תמיד בסתירה עם השכל, יצרם מתרץ את הסתירה תמיד ומיישבה ע"י הטעאה, עד שאין ברור להם מה חטא ומה אינו חטא, מה מצוה ומה עבירה, והיינו שהחטא מכוסה והאדם רחוק מתשובה, כמו שכתב

רבינו יונה בשערי תשובה (שער א אות י): אין איש ניחם על רעתו לאמר מה עשיתי... עי"ש. וזהו: לא נתגלה עוונם - לא נתגלה קיצם.

וקין כשחטא, בדרך ה'ראשונים' חטא, שנכשל לפני תוקף רצון היצר, אבל אח"כ, כשסר היצר ממנו, הרי השגתו הנבואית במקומה היתה, וחזר בתשובה, הם מצאנו שהעולם נבנה ממנו, שאשתו של נח מקין היתה.

והנה דור המדבר, שגם הם היו נביאים אצל הר סיני, וראתה שפחה על הים וכו', ובמתן תורה עלו גם למדריגת גן עדן כידוע, חטאם היה ג"כ בבחינת כל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו - חטא גלוי, שהחזירם לתשובה מיד. ומכאן הערה בגודל מדריגתם, כי דקות זו שבבחינת חטא, כמבואר ברמב"ן ובאבן עזרא, שבמדריגתנו היה נחשב גם לצדקות, אצלם היה חטא גלוי.

ואיך מדריגתנו?

מעולם לא שמענו שיאמר אדם: 'נשיחה נא בלשון המשוגעים'. ובעניני אמונה, למשל, אע"פ שלמדנו "ולא לגיבורים המלחמה וגם לא לחכמים לחם הם לא לנבונים עושר" (קהלת ט, יא), אעפ"כ כשאנו מדברים מדבר הפרנסה אנו אומרים: 'פלוגי יש לו כח מצויין לסחור ולהרויח', וכן במלחמות: 'שר הצבא הזה כח האסטרטגיה שלו גרם הנצחון' וכדומה. אבל עיין תרגום עה"פ "הוא הנותן לך כח לעשות חיל" (דברים ח, יח) שפי' שגם העצה והמחשבה מה' הן, במלחמות איתא בע"ז (ב ע"ב): מלחמות אני עשיתי. והאמת כי מה שאנו חושבים לסיבה אינו אלא מסובב, שהשי"ת מכסה בו את הסיבה האמיתית - רצונו ית' (עי' להלן עמ' 177 במאמר "הטבע - הסתר ניסים" באריכות). נמצא שהחושב את הטבע לסיבה בפני עצמה הריהו מהפך את המציאות כקערה על פיה. האמנם נרגיש בשעת מעשה שאנו מדברים בלשון המשוגעים? הרי כאן עבודה זרה טמונה, שלא נרגיש בה להתחרט עליה ולשוב.

ועוד בחינה עמוקה יש בזה.

עי' מש"כ בפרי הארץ, לר"מ מוויטבסק (פר' כי תשא):

אמרו ז"ל: לא היו ישראל ראויים לאותו מעשה... אלא כדי להורות תשובה (ע"ז ד ע"ב). פי' שכבר היו צריכים לתשובה, אלא שלא הרגישו בעצמם, לכן הגיע אליהם כמעשה הנ"ל. וכן דוד המע"ה.

גדר דבריו מתבאר עפמש"כ בחוה"ל (שער התשובה פ"ח) שצדיק גמור שמרגיש צדק גאות בצדקתו תזיק לו יותר מכל חטאות הבעל תשובה, וזה כדברי רבא:

ואם הגביה עצמו הקב"ה משפילו, שנאמר "ומבמות הגיא" (נדרים נה דא"ב
 "משפילו" - שנותן הקב"ה רשות לשטן להתגבר עליו (באופן שיתבאר להלן)
 ולהפילו בחטא שהוא למטה ממדריגתו, למען יתבייש וישוב, וממילא התבאר
 גאוותו ג"כ. וכן מצאנו במעשה העגל שהורידו מעצמם עדים מעליהם - וזה
 שתו איש עדיו עליו" (שמות לג, ד), הרי שבאו להרגשה עמוקה של שפלות עצמו.

וכן בחטא דוד המע"ה. עי' בגמ' סנהדרין (קז ע"א): מפני מה... אין אדם
 אלוקי דוד... את לא מינסית לי... בחנני ה' ונסני וכו' עי"ש, ובוהו כבר היה
 נקודה דקה כחוט השערה של הגדלת עצמו עפ"י הערכת משפטו ית תע"ה
 ניתנה רשות לשטן כנ"ל. והיינו דאמר רבא (שם): אמר דוד לפני הקב"ה, הנה
 וידיעא קמך דאי בעי למיכפייא ליצרי הוי כייפינא, אלא דאמינא דלא לשה
 עבדא זכי למריה. וקשה לפרש דמשום שלא יתגאה בחר בחטא, דרחוק שיהא
 מותר בכה"ג. אבל יותר נראה שאמר דוד שהוא סובר דמש"ה הגביר הקב"ה את
 יצרו, למען ישוב גם מגאווה ולא ישאר בחטא טמון של הגדלת עצמו. ואלמלא
 צורך זה, הוא במדריגתו האמיתית היה גובר על יצרו, ורק זה גרם לו.

וזה גדר מה שפירש רש"י (ע"ז שם): גיבורים ושליטים ביצרים היו, ולא היה
 ראוי להתגבר יצרים עליהם, אלא גזירת המלך היתה לשלוט בהם. אין פירושו שיהא
 מוכרחים בחטא, אלא גזירת המלך היתה למנוע מהם הסייעתא דשמיא ההגדלה
 - שאלמלא שהקב"ה עוזרו אינו יכול לו (סוכה נב ע"ב), ועי"ז להוריד את נקודת
 בחירתם (עי' לעיל עמ' 113 ב"קונטרס הבחירה") עד שקשה מאד לעמוד בנסיון. ואף
 שאין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו, שאני הכא שהוא כדי לתקן החטא ההוא
 הטמון עמוק בתוך לבבם עד שגם הם אינם מרגישים בו, ועי"ז זוכים לתקן את
 אותו, וגם מראים כח התשובה לכל באי עולם.

צילו של גוף

כל מקום שלא יכנס בו האור ישכון שם החושך. ויש אשר יגיע האור אל
 מן הצדדים אבל גוף עומד בפניו ולא יעבר אליו תוקף האור - זהו צל. אפי'
 זכוכית זפה המעברת את האור לא תעבירנו לגמרי ומולדת קצת צל, אף שכל
 יורגש לנו כמעט.

כן הוא בעבודת ה'. עיקר עבודת האדם לאמת מעשיו בלבבו, היינו שיהא
 תוכו כברו, וזהו ענין זיכוך החומר הנזכר בכמה מקומות, שמסיר טמנות

החומריות מליבו וממילא מאיר בו אור הרוחניות - אורו ית'. וכן כתב הרמח"ל ד"ל (בריש מאמר הגאולה) שאורו ית' מאיר בשוה תמיד, אבל כפי אשר ינקה האדם את חלונות נפשו מלכלוך החומריות, כך יכנס האור אליו.

אבל גם הצדיק הגדול אשר אין עוד חציצה בליבו ואור האמת מאיר בו, מ"מ מאחר שהוא בעוה"ז, עולם התחתון, והוא בעל בחירה, בהכרח שהוא עדיין בצל, כי עדיין יש גם לרע אחיזה בליבו. זוהי עבודת גדולי העולם שכבר זכו לזכך מידת חומרם, היא עבודת זיכוך צילו של חומר, דק אחר דק, וגם את צל צילו עד סוף נקודת האפשרות.

ולמציאות הצל הזה מצינו בדבריהם ז"ל:

(א) משה רבינו אדון כל הנביאים שראה באספקלריא המאירה, ראייה שאין בהירה הימנה בעוה"ז, אמרו ז"ל (סוכה ה ע"א): מעולם לא עלה משה למעלה מעשרה (היינו מבחוץ לרשות העוה"ז)³⁵, אם כי חלונות נפשו היו כזכוכית זכה, אבל אין מי שינצל מן צילו של העוה"ז לגמרי.

(ב) "ביום השמיני עצרת תהיה לכם" (במדבר כט, לה), ואמרו ז"ל: עצרת כולו לכם (עי' פסחים סח ע"ב), ואפי' משה רבינו ע"ה שכל מעשיו לש"ש ממש, וכן אכילתו וכל עניני גופו, כולם היו רוחניים בתוכם, מ"מ היתה שייכת בו נקודת "לכם" (בשם הרש"ז מקלם ז"ל).

(ג) בפסחים (נ ע"א) "ביום ההוא יהיה ה' אחד" ... אטו האידנא לאו אחד הוא? אמר רב"ח לא כעוה"ז - העוה"ב, העוה"ז על בשורות טובות אומר הטוב והמיטיב, ועל בשורות רעות אומר דין האמת; לעוה"ב כולו הטוב והמיטיב. ואפי' נחום איש גם זו שלכל צרה אמר 'גם זו לטובה' אפי' בצרה גדולה של כלל ישראל, כמבואר בגמ' (תענית כא ע"א), ובודאי היתה הטובה שבצרה מורגשת לו בעמקי לבבו (כי המדריגות שמנו חז"ל אמיתיות הן בלי הטעאה). מ"מ הרי גם הוא היה חייב לברך על הרעה "דין האמת". למה? יען שבצילו של העוה"ז א"א להרגיש את שלימות הטובה שברעה.

(ד) אמרו ז"ל, שהיורש ממון מאביו מברך במותו הטוב והמיטיב (ברכות נט ע"ב), ואפי' היה מסוגר לאביו בכל נפשו וגם היה הבן גדול מאד בתורה ועבודת ה' אשר ירחק מאד מאהבת הממון, מ"מ באמצע תוגת לבבו מחוייב הוא עפ"י דין לברך הטוב והמיטיב על הטובה אשר ירגיש שהגיע אליו ממונו של אביו ע"י מיתתו. למה הוא כך? האם יעלה על לב הבן הנשגב הזה בתוך עוצם אבלו לחשוב על דבר ירושת הכסף? אמנם כן הוא, בנגלה לא נמצאנה, אבל במסתרים, כערך הצל - כך ערך השמחה.

(ה) עי' שמות (ד, ג), וברמב"ן שם: לא הבינותי למה עשה האותות לסשה ואולי אע"פ שהודיעו השם הגדול שבו נברא העולם ובו נהיה כל דבר, הנה להראותו... למען יתחזק הענין בליבו של משה וידע באמת. הרי כי לאתר ידוע השם הגדול, פי' מידת חסדו ית', אשר גילויה הוא תכלית כל הבריאה כולה וידוע שידיעת משה רבינו ע"ה היתה באספקלריא המאירה, מ"מ היה עוד שיש אצלו תוספת ביאור ע"י ראייה חושית. והיינו משום בחינת הצל שנשארת אצל בגדולים ביותר. וענין הצל אשר עומד בפני ראיית בנ"א היותר בהירה, הוא שיש שדייקו בסה"ק במה שאמרו ז"ל שמשה רבינו ע"ה ראה באספקלריא במה (יבמות מט ע"ב), אבל עכ"פ רק באספקלריא ("שפיגעל").

(ו) אמרו ז"ל בנדרים (ח ע"ב): לע"ל הקב"ה מוציא חמה מנרתיקה צדיקה מתרפאים בה וכו'. מתרפאים? מאיזה חולי? - מחולי העוה"ז. כי גם אשר נפשו בריאה ביותר, זוהר האור מגיע אליו מתוך נרתיק, כי בעוה"ז הכל בצל יסודו ובהסתלק הנרתיק מסתלק צילו של העוה"ז, והיא היא הרפואה.

דרך זיכוך הצל הזה כדרך זיכוך החומר עצמו. נאמר על אברהם אבינו "ואברהם זקן בא בימים" (בראשית כד, א), פי' בזוהר (ח"א רכד). שכל זמן ורגע נשם לאדם לעלות איזו דרגה במדריגות העלייה, ואברהם אבינו בא בכל המדרגות של כל רגעי כל ימיו. ובסתרי תורה בזוהר שם: "בא בימים" שהגיע למקום שאין שם לילה - עוה"ז הדומה ללילה. ובילקוט שם (רמז קג): בא בפילון (פי' שגור המפולש לחיי העוה"ב. ומהו הפילון המפולש הזה? עי' ילקוט (ויקרא רמז ט"א) על "ולקחתם פרי עץ הדר" אמר דוד לפני הקב"ה הראני פילון המפולש לחיי העוה"ב. א"ל... "דרך חיים תוכחת מוסר". אלמא דפילון זה היינו לימוד המוסר וכשהגיע אברהם אבינו לעוצם מדריגתו, למקום שאין שם לילה - שאין שם עוה"ז, מה היתה עבודתו? - לימוד המוסר לזכך את צילו של העוה"ז.

ועל דבר האחריות למניעת זיכוך הצל הזה, אמרו ז"ל: הקב"ה מדקדק עם חסידיו בכחוט השערה (ב"ק נ ע"א).

(א) עי' מסילת ישרים (פ"ד) שלפי שנתן יעקב את דינה בתיבה אמר הקב"ה לא ביקשת להשיאה בהיתר הרי היא נישאת באיסור וכו', עי"ש שהביא עוד כמה ואף שכל אלה עשה יעקב בודאי לש"ש, מ"מ הקב"ה מדקדק עם חסידיו בזה מן הדק בצל של כוחות המידות של העוה"ז.

(ב) אמרו ז"ל על משה רבינו ע"ה: כיון שבא לכלל כעס בא לכלל טעות (ר"ד במדבר לא, כא), ותמה אא"ז הגרי"ס זצ"ל הלא מתנאי הנבואה שיהיה הנביא סלח במידותיו, ואיך אפשר שיכעוס ועכ"ז יהיה גם אדון הנביאים? ותי' במתק דברי כי לא כעס משה רע"ה מעולם אלא בא רק לכלל כעס. היינו שנגע במה שהיה

מסוג הכעס, וגם לזה קראה תורה "ויקצוף משה" (שם שם, יד). פי' דבריו, כי כל מעשי משה רע"ה היו כולם לש"ש באמת, וגם כשהוא כעס וקצף היה לש"ש למען ילמדו וידעו שראוי לכעוס על המעשה ההוא. אבל מכיון שענין הכעס יש לו שייכות עם כוחות החומריות שבאדם, כוחות אהבת עצמו, על כן כערך הצל כך ערך ענין הכעס שנמצא בו, ואם גם לא נראה הצל הדק הזה כלל, אבל התורה העידה על מציאותו. וכפי ערך זה שייך בו: בא לכלל כעס בא לכלל טעות, אשר פירושו שכל מקום שיש כעס, זה לאות שיש שם טעות, כי אין אדם כועס אלא א"כ יודע בעומק לבבו שטעה, וכועס כדי לכסות על טעותו, וכל זה היה רק בבחינת הצל, ואעפ"כ באה התורה לבקר את משה על דבר הטעות שהאחריות עליה היתה בבחינת צל.

ג) "ויחר אף ה' במשה" (שמות ד, יד), עי"ש ברש"י: למדנו שכל ז' ימים היה הקב"ה מפתה את משה בסנה לילך בשליחותו... עד שחרה בו וקבל עליו, וכל זה שלא היה רוצה ליטול גדולה על אהרן אחיו וכו'. הרי שאף שסרבוננו היה רק משום אהרן, מ"מ חרה בו אף ה', ועל כרחק משום בחינת הצל שהיה בסרבוננו.

מכל זה נוראות למדנו, אם ענין צילו של חומר הוא כך, מה נענה אנן הטבעיים בגשמיות ומלאים תאוות ומידות רעות, כמה ירבה חיובנו להתלמד לזכך את ליבותינו.³⁶

³⁶ הערה למקום המסומן לעיל עמ' 167: הפירוש, שלא היה ביכולתו ליכנס לגמרי לרשות של המלה והיה צריך להתעכב חוץ לי' טפחים העליונים הסמוכים לשמים. עי' עירובין (פד ע"א): המלה מעשרה לעלייה, ועי"ש היטב ברש"י ד"ה זיז. א.כ.

To see Dr. Zeev Eleff's article [click here](#)

רש"ר הירש פרשת לך לך פרק יב פסוק י

ויהי רעב בארץ. הסיפור הפותח במלים אלה יש בו כדי להתמיה במבט ראשון. אברהם עזב את הארץ היעודה לו; הוא לא בטח בה', הזן ומפרנס גם בארץ ציה; ונראים הדברים במבט ראשון, שהוא סיכן את שלומה המוסרי של אשתו כדי להחיות את נפשו! - והנה, אפילו אין בידינו ליישב את כל התמיהות, אפילו נאלצנו לגזור כדעת רמב"ן: "ודע כי אברהם אבינו חטא חטא גדול בשגגה, שהביא את אשתו הצדקת במכשול עון מפני פחדו פן יהרגוהו, ... גם יציאתו מן הארץ שנצטווה עליה מפני הרעב עוון אשר חטא" וכו', - הרי אין בכל זה כדי להביא אותנו במבוכה. אין התורה מציגה את גדולי ישראל כאידיאלים בתכלית השלמות; אין היא מאליה אדם, ואין היא אומרת על איש: "הנה לפני האידיאל, באדם זה הפך האלהי לאדם!" בכלל, אין היא מציגה את חיי שום אדם כחיים לדוגמה ולמופת, - למען נלמד ממנו מה טוב ומה ישר, מה נעשה ומה לא נעשה. אם התורה רוצה לצייר לנו דמות, שנוכל ללמוד מדוגמתה, הרי אין היא מציגה בן אדם, שיסודו מעפר ואפר, אלא הקדוש ברוך הוא מציג את עצמו לדוגמה, והוא אומר: "הביטו אלי! עשו כמעשי! לכו בדרכי!" לעולם אל נאמר: מעשה זה הוא טוב וישר, שכן פלוני אלמוני עשה כן! התורה איננה "אוסף של מעשים טובים". היא מספרת מעשים שהיו, - לא מפני שהם מעשים מופתיים, - אלא מפני שהם מעשים שהיו.

אין התורה מעלימה את השגיאות, השגגות והחולשות של גדולי ישראל; ודוקא על ידי כך היא מטביעה על סיפוריה את חותם האמת. אולם, לאמתו של דבר, ידיעת חטאם של גדולי ישראל איננה מנמיכה את דמותם, אלא להיפך: דמותם גדולה ומאלפת - בעצם החטא שחטאו. אילו הזהירו כולם כזוהר הרקיע ללא רבב ושמץ פגם, היינו סבורים שטבעם שונה מטבענו, והוא למעלה מהישג ידינו. ללא תאוה וללא מאבק פנימי - היו מידותיהם הטובות רק תוצאה מטבעם הנעלה. לא בזכותם קנו את מידותיהם, ואין הם יכולים להיות לנו למופת. טול לדוגמה את מידת הענוה של משה. אלמלא ידענו, שהוא עלול גם לכעוס, היינו סבורים, שמידת הענוה טבועה בו מלידה, ולא לנו ללמוד הימנה. רק משעה שאמר "שמעו נא המורים", הרי במקום שנמצא את ענוותנותו, שם נמצא את גדולתו: הוא קנה את הענוה ביגיעה רבה, בשליטה עצמית ובעידון עצמי; וכולנו מצוים להידמות אליו, שכן כולנו מסוגלים לכך. ואין התורה מספרת על חטא, אלא אם כן ענשו בצדו. נלמד מחכמי התורה הגדולים, - והרמב"ן הוא בודאי מן הגדולים שבהם: לעולם אין זה מתפקידנו ללמד סניגוריה על גדולי ישראל. אין הם זקוקים לסניגוריה שלנו, ואין הם סובלים אותה. התורה חתומה בחותמת האמת, ואמת היא קו יסוד של גדולי פרשניה ומוריה. כל זה - אילו נאלצנו באמת לומר כדעת הרמב"ן: "חטא אברהם חטא גדול בשגגה".

רש"ר הירש פרשת תולדות פרק כה פסוק כז

ויגדלו וגו'. בשום מקום לא נמנעו חכמינו מלגלות חולשות ושגיאות, קטנות כגדולות, במעשי אבותינו הגדולים; ודוקא על - ידי כך הגדילו תורה, והאדירו את לקחה לדורות (עי' לעיל יב, י). אף כאן, הערה אחת שלהם מרמזת לנו, כי הניגוד העמוק שבין נכדי אברהם מקורו העיקרי היה - לא רק בתכונותיהם - אלא גם בחינוכם הלקוי (בראשית רבה סג, יד). כל עוד היו קטנים, לא שמו לב להבדלי נטיותיהם הנסתרות (עי' פסוק כד), תורה

אחת וחינוך אחד העניקו לשניהם, ושכחו כלל גדול בחינוך: "חנך לנער על פי דרכו" וגו' (משלי כב, ו). יש לכוון את החניך בהתאם לדרכו המיוחדת לו בעתיד, ההולמת את התכונות והנטיות הרדומות בעמקי נפשו, וכך לחנך אותו לקראת המטרה הטהורה, האנושית והיהודית כאחת. התפקיד היהודי הגדול אחד ויחיד בעיקרו, אך דרכי הגשמתו רבות ורבגוונות, כריבוי תכונות האדם, וכרבגוונות דרכי חייהם.

כאשר נקבצו בני יעקב לשמוע את ברכת אביהם, והלה ראה בהם את שבטי ישראל שלעתיד, לא ראה רק כהנים ומורי הוראה; הנה עמד שם שבט הלוייה ושבט המלוכה, שבט הסוחרים, שבט האכרים, ושבט הלוחמים; עמד שם לנגד עיניו העם כולו, על כל סגולותיו הרבגוונות, ועל כל דרכי התפתחותו; את כולם הוא ברך, "איש אשר כברכתו ברך אתם" (בראשית מט, כח), איש איש כסגולותיו המיוחדות לו. כי ברית ה' הכרותה עם אברהם, חפצה באומה בריאה, שלמה ורעננה; מטרתה לבנות חיי - עם שלמים על כל צורותיהם הרבגוונות, על - מנת לכוון אותם אל התפקיד הגדול האחד: לשמור דרך ה' לעשות צדקה ומשפט. הכוח והאומץ, לא פחות מהמחשבה והרגש, ימצאו שם את גיבוריהם העובדים לה', ובמקצועות שונים יקיימו כולם את התפקיד הגדול של הכלל.

דוקא משום כך - "חנך לנער על פי דרכו", חנכהו למטרה הגדולה האחת על פי דרכו המיוחדת לו, בהתאם לעתיד הצפוי לו מנטיותיו. המושיב את יעקב ועשו על ספסל לימודים אחד, ובאותם הרגלי החיים מחנך אותם כאחד לחיי לימוד ומחשבה, - מובטח לו שאת האחד מהם הוא מקלקל. יעקב ישאב ממעיין החכמה בחפץ גובר והולך, ואילו עשו רק יצפה ליום, בו ישליך מאחורי גבו את הספרים הישנים, ויחד אתם תעודת חיים גדולה, שהכיר אותה רק באופן חד - צדדי, ובדרך שמעצם טבעו הוא סולד בה.

אילו העמיקו יצחק ורבקה לחדור לנפש עשו, אילו הקדימו לשאול את עצמם, היאך יכולים גם האומץ, הכוח והגמישות הרדומים בנפש עשו - היאך יכולים כל אלה להטות שכם לעבודת ה', כי אז "הגיבור" שלעתיד לא היה הופך ל"גיבור ציד", אלא ל"גיבור לפני ה'" באמת. יעקב ועשו, על כל נטיותיהם השונות, היו נשארים אחים תאומים ברוחם ובדרך חייהם; עוד מראשית היתה חרבו של עשו כורתת ברית עם רוחו של יעקב; ומי יודע איזה שינוי היה צפוי לקורות הימים על ידי כך. אך לא כן היה: "ויגדלו הנערים", רק משגדלו הנערים והיו לגברים, הופתעו הכל לראות, כי אלה אשר מרחם אחד יצאו, ויחד נתגדלו, נתחנכו ולמדו, היו כה שונים בטבעם ומנוגדים במעשיהם. (השוה ישורון, כרך ח' עמ' 153 וכו').

כדרך שביעקב - איש תם היא התכונה, ואילו ישב אהלים - משלוח היד, כן גם בעשו: איש ידע ציד מציין את התכונה, ואילו איש שדה - את משלוח היד.

"צוד" קרוב ל"סוד", וכבר עמדנו על כך בענין נמרוד, שעשו נראה כיורשו הרוחני. "סוד" - תכנית שאדם טומן בחובו, עד בוא עת הביצוע; "צוד" - ביצוע אותה תכנית מתוך התגברות על כל הקשיים. מדרכו של הצייד, שהוא מופיע בתכלית התמימות, אך בסתר לבבו חורש מזימות להשחית. כל עיקרו - עשיית נכלים, ובשטח אחר: דיפלומטיה. עשו היה בקי בציד, ידע את אמנות השליט בעצמו, השם מארב ומצפה לשעתו. אותה דרך חינוך, שרמזנו עליה לעיל, שהיתה כה מנוגדת לעצם טבעו, רק דחתה את טבעו האמתי, וכפתה עליו את הסבלנות, המצפה לשעת הכושר; שיטת חינוך זו רק פיתחה את הנטיות הללו, והן שעשו אותו ל"איש שדה".

דוקא משום שאנסו אותו להיות חובש את "ספסל בית המדרש", דוקא משום כך הוא מאס עכשיו בכל, והיה כולו בחוץ.

לעומתו היה יעקב "איש תם", אדם המכיר רק כיוון אחד, וכולו מסור אליו, שכל היותו תמה ואחידה. בתום לבבו ביקש למלא את התפקיד, המסור לבן יצחק ולנכד אברהם, ומשום כך היה ל"ושב אהלים", לאדם שמקום פעולתו בחברה האנושית, ובתוכה מקיים תלמוד ומעשה, - כדרך שגם לאחר מכן - "יעקב קראו בית" (מדרש תהלים פא, ב): בתוך החברה האנושית הכיר והורה את הגילוי העליון של ההנהגה האלהית.

רש"ר הירש פרשת תולדות פרק כז פסוק כא

אנחנו הולכים בעקבות רבותינו, ואין אנחנו רואים כחובתנו להיות סניגורים לאבותינו הגדולים, כדרך שגם דבר ה' אינו נמנע מלגלות בהם חולשות ושגיאות. אם רבקה צייתה על יעקב להטעות את אביו, הרי הכתוב אומר ללא כחל ושרק: "בא אחיך במרמה" (להלן פסוק לה). ר' חנינא אומר (בראשית רבה סז, ד) ביחס למאורעות הפרק הזה: כל מי שהוא אומר שהקב"ה וותרן הוא, יתוותרון בני מעוהו, אלא מאריך אפיה וגבי דיליה, זעקה אחת הזעיק יעקב לעשו, דכתיב כשמע עשו את דברי אביו ויזעק זעקה, והיכן נפרע לו בשושן הבירה שנא' ויזעק זעקה גדולה ומרה עד מאד (אסתר ד, א, בדומה לבראשית כז, לד). וכן הוא אומר במדרש תנחומא (עי' מהד' בובר, פ' תולדות סי' כד): ג' דמעות הוריד עשו, אחת מימינו ואחת משמאלו ואחת נסתלקה בתוך עינו והיא האכילתם לחם דמעה ותשקמו בדמעות שלישי. - אך אם עיון מיושב ושקט יביאנו לכלל מסקנה, בה תפוג הרבה ממרירותו של מאורע זה, הרי לא נכבש אותה בלבנו, רק בשל החשש שניראה כסניגורים ומלמדי זכות. עוד יותר הרבה המחוסר הצדקה, בפרט כאשר הוא נמדד באמת מדתה של אומה, הנקראת בשם הכבוד "ישורון", והמצווה להשיג את כל מטרותיה רק בדרך "ישרה", שחובתה להתרחק מכל עקמומיות למען כל מטרה.

To see about the book הגדולים

<https://forum.otzar.org/viewtopic.php?t=32233>

To see the מגילת ספר of Reb Yaakov Emden *click here*

To see the מוהר"ן about Reb Nachman of Breslov *click here*

ר' צדוק הכהן מלובלין - רסיסי לילה אות מד

וידוע מה שמובא בזהר (ח"ג רטז ריש ע"ב) דהיה ראוי להיות מתן תורה בדור המבול והיה אז גם כן משה רבינו ע"ה בשגם בגימטריא משה אלמלי זכו רק שבחטאם נתהפך שפע מי התורה למי המבול. וכן אמרו בזבחים (קטז א) דבשעת מתן תורה נתקבצו אומות העולם לבלעם [ולפי מה שאמרו בפרק חלק (סנהדרין קו ב) דבלעם בן שלושים ושלוש נהרג והוא בשנת ארבעים ליציאת מצרים אם כן נולד שבע שנים אחר מתן תורה. וצריך לומר כמו דשורש נפש משה רבינו ע"ה נקרא משה כנ"ל דהיה בדור המבול וכן בתלמוד (שבת קא ב)

משה שפיר קאמרת על איזה תלמיד חכם בדור שיש בו מחכמת משה רבינו ע"ה. כך בלעם הוא כנגד הדעת דסיטרא אחרא ההתבוננות דאומות העולם בדעתן נקרא שנתקבצו לבלעם:

וכיוצא בזה מה שאמרו (סוטה יא א) דהיה מיועצי פרעה ולפי זה האריך ימים הרבה מאד והרי אמרו (סנהדרין קו ב) אנשי דמים ומרמה לא יחצו וגו' (תהלים נה, כד). ובספר הישר כתב דיועץ פרעה היה בלעם אחר זקיניו של זה אבל לשון חז"ל לא משמע כן. וכן מה שאמרו (סנהדרין קו א) על (במדבר כד, כא) וירא את הקני וגו' עמי היית בעצה וכו'. אבל הכוונה כמו שכתבתי דשורש הדעת דסיטרא אחרא נקרא בלעם בין שהיתה מלובשת באיזה נפש פרטי בין שהיתה בדעת פרעה בעצמו] שמא הקדוש ברוך הוא מביא מבול שכפי ענינם היו חושבים שפע מי תורה הבא לעולם למי מבול. ואם כן עוג שניצול ממבול הרי היה לו קצת שייכות בהכרח לתורה. וכל שכן לפי מה שמובא (פרקי דרבי אליעזר פרק טז) דהוא אליעזר עבד אברהם שהיה דולה ומשקה מתורת רבו (יומא כח ב). ואמרו בנדה (סא א) סיחון ועוג אחים בני אחיה בר שמחזאי נראה דגם סיחון כמוהו פלט ממבול. וזה כל שבחם למלכים גדולים ואדירים בגובה וחוסן היינו במעלות רוחניות וגבורה דכבישת היצר:

אגרות חזון איש ח"א סימן רט

דאתגזרו עאלו בחולקא קדישא כו' מה כתיב וספרה וגו'
אוף הכא כיון דעאלו כו'.

מש"כ דנס של נשים הצדקניות היה בכל שנה ושנה,
ז"א דאיתא במדרש ש"ר פ"א דכיון שהושלך משה במים
בטלה הגזירה.

מש"כ דהיו ישראל מתחתנים עם המצרים במצרים זו
הוצאת שם רע, ואדרבה זו זכותם של ישראל שהיו גדורים
בעריות וכדאיתא ש"ר שם ובויקרא רבה פל"ב דרק מקרה
אחד של שלומית בת דברי היה וגם זו שגגה שסבורה
שהוא בעלה.

ומה שנראה לך שאי אפשר שיתקלקלו ישראל כיון שראו
הנסים של ילדי הצדקניות, ז"א דהרי ראו נסים ונפלאות
ביציאת מצרים ובים ובמן ובאר ומתן תורה ועשו העגל,
והיו י' נסים במקדש והרבה נסים ונפלאות ע"י הנביאים,
ומ"מ לא הכריחו כל אלו את הבחירה ועבדו ע"ז, ואל לנו
לדרוש במופלא ממנו, שהיו הדורות הראשונים באופי בלתי
אפשר לנו להשיג שום מושג מהם, אבל היו בבחירה חפשית,
שזו עיקר עבודתו ית'.

רט.

הדברים הארוכים המחזיקים את האופי הכללי לא נתנו

לזוז אותם מהפשטות הגמורה, רק דברים בודדים מתפרשים
לפעמים בנטי' מפשוטן.

כשאנו קוראין את הדברים בפרשה דברים ואתחנן עקב
נצבים וילך, אנו רואים הרבה השתדלות להציל את העם
מעזוב ח"ו את כל התורה בהחלף היסוד ללכת אחרי אלהים
אחרים דבר שלפי מצבנו אנו אחרי שנכיס יצרא, הדיבור
בזה אינו מן המדה כלל, ואין לנו שום מושג איך יתכן
יצר של השתחוי' לפסל, ואין זה עלי' מצדנו אלא ירידה,
כי הלא תכלית האדם הוא היצר ונטול יצר הוא נטול נשמה.
האדם הגדול בעל יצר של ע"ז קצרה דעתנו להבינהו
כמו שהמשילו שאין להסביר לסומא בחינת הצבעים, ואמנם
אנו לומדים במקרא במשנה בגמ' מדורות הראשונים עד
כמה סכנה היתה כרוכה לאיש יחידי ולעם כולו בעקב
יצרא דע"ז, וביהושע כג. כד. מפורש שהיו צריכים חיזוק
נגד הפיכת הקערה ח"ו, ובכ"ג. כ"ב. הזהירם על דביקות
ביתר הגוים ועל החתנות, ושם בפסוק ט"ז על עבודה לע"ז
ועל השתחוי', ובכ"ד פסוק י"ד והסירו אלהים אשר עבדו
אבותיכם וגו' אינו מתפרש רק כמו שפירשו המפרשים על
טהרת הלב והסרת מחשבת ע"ז. ואינו מתפרש בשום אופן
על מצוה מעשית של ביעור ע"ז וכמו שסיים ואם רע וגו'
מבואר שהוא משא על יסוד האמונה, וכן מתפרש פסוק כ"ג
שם ועתה הסירו וכל ענין בפסוקים הקודמים מעיד על זה.

ואם באנו לעקם כתובים מפורשים כאלה נכרתה אמונה, כי להגות והגיון אין קץ, ואם הענין הוא הפך מפשטו, היו הראשונים שוקדים על זה והיו מבארים אותם, אלא שלא עלה על שום לב חכם להטיל ספק בזה.

המקראות המפורשות שופטים ב' פסוק י' י"א י"ב י"ג י"ז י"ט אומרים גלויות שעבדו ע"ז ממש, ואם הדברים המפורשים האלה אינן מספיקות על הוראה מוחלטת שעבדו ע"ז, כבר אבד האדם שפתו, בבאו לספר על עובדא קימת של ע"ז, כי כל מה שהפה יכול לדבר לא יספיק, ונטולה סגולת הסיפור מלשון מדברת, ומעט סופר.

ובשופטים י' פסוק ו' ויסיפו וגו' ובגמ' ביצה כ"ה ב' אפי' כתורמוס כו', ושם פ' י' י"ג ואתם וגו' ושם י"ד לכו וזעקו וגו', ושם ו' א' ויעשו וגו' ושם י' ואמרה גו', ושם כ"ט ויאמרו וגו' ושם ח' ל"ג, ויהי וגו', וישימו להם וגו' ובגמ' שבת פ"ג ב' מלמד וגו', וברש"י שם ד"ה ומנשקה.

בימים ההם אין מלך וגו' כתוב ד' פעמים י"ז ו' י"ח א' י"ט א' כ"א כ"ה, והראשונות מעידות על עצמן שהוא לגנאי ולא לשבח, ופי' המפרשים הוא קבלת כל ישראל, ואם יש רשות לומר שכל ישראל טועים, בטלה התורה המצויה עתה בידינו, וכל אחד יבנה במה לעצמו, ונקל לקבוע פלפולים בעניני אגדה וכבר כתב הרשב"א שאין

מתישבין בדברי אגדה ואין לנו אלא מה שבפי המון ישראל החכמים והפשוטים יחדו, שנקבעו בלבות ישראל משפע קדש של פשטות המקראות, ומלהבות אש היוצאות מדברי חז"ל ופועלות לקבוע אהבתו ויראתו ית' ללהב אש, דוקא בפשטותם, והמהגים להכניס מחשבותינו אנו בדבריהם גורמים עמום בגחלתם הלוחשת ומפסידים סגולתם השמימית.

כשאנו קוראים במלכים א' י"ב כ"ח ויועץ וגו' הנה אלהיך וגו' נקבע בלבנו שעשה ע"ז ולא במה, ושם ל"ב כתוב לזבח לעגלים, ובד"ה ב' י"ג ח' כתיב אשר עשה לכם ירבעם לאלהים ובת"י דחלן אלהא, ובמלכים א' י"ד ט' ותרע וגו' ותעשה לך אלהים אחרים וגו', ושם ט"ו יען אשר עשו וגו', ושם ט"ז, בגלל חטאות ירבעם, ובדברי חז"ל הובא ברש"י מלכים א' י"ג ד' ותיבש ידו נקם הקב"ה כו' עומד ומקטיר לע"ז כו', ובמשנה אבות פ"ה מ"ח ירבעם חטא והחטיא את הרבים, ובר"פ חלק ד' מלכים ירבעם, ובמדרש אחיה השלוני כהו עיניו מפני שהעמיד תלמיד רשע את ירבעם, כל אלה קובעים את יחוס הלבבי לירבעם כמלך על ישראל מצד אחד, ומשמש בכחו להדיח את ישראל לע"ז, ואין ספק שכך היה בלב כל חכמי הדורות מדור דור וזו היא הקבלה והקבלה קובעת יסודי האמונה וממנה אין לזוע.

ובגטין פ"ח א' עבדו ז' בתי דינין ע"ז ואלו הן ירבעם
כו', ובד"ה ב' ל"ו כ"א, עד רצתה הארץ את שבתותיה,
וברש"י שם מאתים ומ"ג משמלך ירבעם, פשוט להם דבזמן
דע"ז שולטת לא שמרו שמיטה, וירבעם בכלל זה, ומבואר
שרוב ישראל בזה דביחידים לא מקרי לא שבתה, וכן כל
עונש הכלל נידון אחר רובו, וביומא ט' ב' מקדש ראשון
מפני מה חרב מפני שהיו בו עכו"מ ג"ע ש"ד, וכתוב עמוס
ב' ואיש ואביו וגו' ועל בגדים וגו', וחשיב להם בפשעי
ישראל והיינו רובו.

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף קב עמוד ב

רב אשי אוקי אשלושה מלכים. אמר: למחר נפתח בחברין. אתא מנשה איתחזי ליה בחלמיה. אמר: חברך וחבירי דאבוך קרית לן? מהיכא בעית למישרא המוציא? - אמר ליה: לא ידענא. - אמר ליה: מהיכא דבעית למישרא המוציא לא גמירת, וחברך קרית לן? - אמר ליה: אגמריה לי, ולמחר דרישנא ליה משמך בפירקא. - אמר ליה: מהיכא דקרים בישולא. אמר ליה: מאחר דחכימתו כולי האי, מאי טעמא קא פלחיתו לעבודה זרה? אמר ליה: אי הות התם - הות נקיטנא בשיפולי גלימא ורהטת אבתראי. למחר אמר להו לרבנן: נפתח ברבוותא.

רב שלמה וולבה

ישיבת גבעת שאול

ירושלים תוב"א

אכסנו וקדושי ברכו י' נתן קמנצקי שליט"א שלום וברכה!
 גרוע אכסנו קדושי ברכו י' נתן קמנצקי שליט"א שלום וברכה!
 מי י' אה מיקם מוקי אכסנו ברכו י' נתן קמנצקי שליט"א שלום וברכה!
 י' שליט"א שלום וברכה!
 גרוע אכסנו קדושי ברכו י' נתן קמנצקי שליט"א שלום וברכה!
 מי י' אה מיקם מוקי אכסנו ברכו י' נתן קמנצקי שליט"א שלום וברכה!
 י' שליט"א שלום וברכה!
 גרוע אכסנו קדושי ברכו י' נתן קמנצקי שליט"א שלום וברכה!
 מי י' אה מיקם מוקי אכסנו ברכו י' נתן קמנצקי שליט"א שלום וברכה!
 י' שליט"א שלום וברכה!

לכבוד קרתי הרה"ג ר' נתן קמנצקי שליט"א שלום וברכה!

חכית לבינור עשרים המקומות בספרו שעליהם רצית לשבת עמך ולגור
 אם יש להם טקום בטור. לצדדי המזל נתברר לי שנמצאים מאות מקומות שבהם
 יש מיעה בגדלי התורה. זאת אופרת שכל הודך בספר סגורת לישיתנו אל מזל
 התורה ככל הודות, תם בחינוך אנו נוהרים עד מאד לתאר לתלמידים את הגדולים
 בכל השלימות שלהם וכן דרישת גדולי וחרו שליט"א

אני מעטיר עד סאר שקרובי ר' נתן שליט"א הגיע לסגן הנה שאני שכר
 לכוונן זאת ++ אך אין לי דעה ועצה אחרת. אחרי שהוא עבר על הספר במשך
 שלים הגיע לסגן שליט"א דעת המעונים שליט"א אסור לכרסם את הספר.

אני מבינן כמה קשה לכתור לקבל מסק הגדלים ולקיים אותם, אך זאת אכר
 לו כי יהי לו סכר על זה הן כן וכן לערה"ב יתחוק נא להחלים ולקיים הפסק,
 והי"ת יסוך אותנו!

ברכת כל סוד
 קרובו שלמה חלכה

א' מפסיקים תשס"ג

Sin • a • gogue

SIN AND FAILURE IN JEWISH THOUGHT

DAVID BASHEVKIN

BOSTON
2019

CONTENTS

A Word About the Cover	vii
Foreword	ix
Introduction: The Stories We Tell	xi
Section I The Nature of Sin	
1. What We Talk About When We Talk About Sin	3
2. Sin's Origins and Original Sin	14
3. Sick, Sick Thoughts: Intention and Action in Sin	27
4. What to Wear to a Sin: Negotiating With Sin	41
5. Can Sinning Be Holy?	54
6. Does God Repent?	65
Section II Case Studies in Sin and Failure	
7. Once a Jew Always a Jew? What Leaving Judaism Tells Us About Judaism	75
8. When Leaders Fail	86
9. An Alcoholic Walks into a Bar: Putting Yourself in Sin's Path	96
10. Rabbi's Son Syndrome: Why Religious Commitment Can Lead to Religious Failure	107
11. Jonah and the Varieties of Religious Motivation: Religious Frustration as a Factor in Religious Motivation	114

INTRODUCTION: THE STORIES WE TELL

*To pay for my father's funeral
I borrowed money from people
He already owed money to.
One called him a nobody.
No, I said, he was a failure.
You can't remember
A nobody's name, that's why
They're called nobodies.
Failures are unforgettable.*

—Philip Schultz, “Failure”

*A man of genius makes no mistakes; his errors are volitional and are the portals
of discovery.*

—James Joyce, *Ulysses*

Jews, said Rabbi Nahman of Bratslav, as opposed to other cultures, do not tell stories to lull children to sleep but rather to wake them up. But what are those stories, in fact, that wake us up? Typically, Jewish storytelling is associated with lofty tales of hagiographic piety that recount the greatness and righteous deeds of religious leaders. This, however, is not one of those stories. This is a story of sin and failure and its place within Jewish thought and life. It is not a racy exposé or tell-all but a frank and honest discussion of some of the lesser known aspects of sin and failure and their place within Judaism. Ultimately it is a story that I hope wakes up some who seem to be drifting asleep.

Judaism has a complex relationship with failure and sin, particularly as it relates to storytelling. In 2002 Rabbi Nathan Kaminetsky published a book entitled *Making of a Godol*. The book was intended to be a multi-volume biography of his father, Rabbi Yaakov Kaminetsky (1891–1986). Only one volume, which covered the first two decades of his father’s life, was published. As a book it is nearly unreadable. There are a little more than sixty pages covering the sequential life of Rabbi Yaakov’s early years; the other twelve hundred pages or so comprise confusing footnotes and excurses delving into each detailed aspect of his life. When it was first published, hardly anyone cared to read it. And then it was banned.¹ A group of rabbis in Israel felt that the book was disparaging of the Jewish leaders of previous generations. Their claim was not without merit. *Making of a Godol* is certainly not your typical religious storybook. For outsiders to the Orthodox community the offending passages seem entirely innocuous. But for those who were raised listening to their parents read saintly tales of rabbis from previous generations, it was certainly jarring to discover that Rabbi Aharon Kotler wrote love letters to his fiancée. Or that the famed Rabbi Yisrael Meir Kagan, known as the Hafetz Hayyim, struggled with depression. Or that Rabbi Yisrael Salanter smoked cigarettes. These were not the stories that mothers told their children. Jewish stories, it seemed, should be carefully sanitized to avoid sullyng the reputation of their protagonists or, more dreadfully, the ears of the reader.

Sanitized stories and ideas are certainly an important part of Jewish education. Rabbi Shimon Schwab admirably defended the importance of sanitized storytelling. He writes:

What ethical purpose is served by preserving a realistic historic picture? Nothing but the satisfaction of curiosity. We should tell ourselves and our children the good memories of the good people, their unshakeable faith, their staunch defense of tradition, their life of truth, their impeccable honesty, their boundless charity and their great reverence for Torah and Torah sages. What is gained by pointing out their inadequacies and their contradictions? We want to be inspired by their example and learn from their experience.²

He is not wrong. I, for one, am glad that my mother did not tuck me in at night reading to me the litany of mistakes and infractions committed by rabbis throughout history. It does not bother me when I read a rabbinic biography that exclusively recounts the piety and holiness of leaders from previous generations. In fact I find it inspiring. Others may find that

sanitized stories are left with a hospital-like, uncomfortable odor when they are stripped of their more historical—and often borderline-heretical— aspects. I don't. So why spend so much time discussing sin and failure?

The Stories We Tell

An Emory University study illuminates the importance of discussing sin and failure. Dr. Marshall Duke, along with his Emory colleagues Robyn Fivush and Jennifer G. Bohanek, designed a survey called “Do You Know,” which asks children questions about their family narrative.³ Do you know how your parents met? Do you know where your grandparents grew up? Which person in the family do you act most like? They formed a list of twenty questions about family narrative and discovered that the more children knew about their family, the better they thrived when faced with adversity. Based on these questions, they then explored the different sorts of narratives that shape families. As recounted by Bruce Feiler in his *New York Times* column “The Stories That Bind Us,” they found there are essentially three thematic narratives that families tell. Feiler writes:

First, the ascending family narrative: “Son, when we came to this country, we had nothing. Our family worked. We opened a store. Your grandfather went to high school. Your father went to college. And now you. . . . Second is the descending narrative: “Sweetheart, we used to have it all. Then we lost everything.”⁴

The narrative, however, that cultivated the most resilience and strength among families was the third type, which Duke calls “the oscillating family narrative.” This form of family narrative integrates moments of success—wealth, marriages, promotions—with moments of failure such as illness, layoffs, and death. When children hear their family's oscillating narrative and know that nonetheless their family persevered, a sense of courage and resilience is conveyed that will allow them to transcend their own moments of tribulation. “The bottom line,” writes Feiler, “if you want a happier family, create, refine, and retell the story of your family's positive moments and your ability to bounce back from the difficult ones. That act alone may increase the odds that your family will thrive for many generations to come.”

Like family, religion is also a story. It begins with biblical stories but is perpetuated with the continued traditions each family tells. Moments of

doubt, moments of inspiration, transitions toward observance and journeys away—our religious practice is informed by different forms of narrative. The Bible itself compares life to a book, each life containing a different story.⁵

What stories, then, does Judaism tell? For many it is an ascending narrative with a secular beginning and a religious destination. Others follow a descending narrative in which religious life was primarily an exit door from behavioral constraints and theological frustration. I hope this book, with its candid look at sin and failure, helps others develop an oscillating narrative about their Judaism. Granted, sin and failure cannot be the only stories we tell, and this book thus shouldn't be the only book on anyone's shelf. But a book about sin still serves a purpose of sorts and its presence on our shelf helps ensure we tell the right stories.

Rabbi Yitzhak Hutner (1906–80) was no stranger to oscillating narratives. Born in Warsaw, he narrowly missed the 1929 massacre in Hebron. He spent time studying at the University of Berlin before eventually settling in the United States, where he led Yeshivat Rabbeinu Chaim Berlin in Brooklyn. In September 1970, while traveling with his daughter, her husband, and a student, his plane was hijacked by the Popular Front for the Liberation of Palestine. Throughout the harrowing ordeal he managed to maintain his dignity. When offered a can of soda by one of the terrorists, Rabbi Hutner, known for his sharp wit and humor, reminded the terrorist that he prefers his Pepsi cold. While he survived the ordeal, a finished manuscript of his book on Shavuot was lost and had to be rewritten from scratch. Aside from the theologically complex and sophisticated volumes of writing he left, Rabbi Hutner also stands out as a moving advocate for the oscillating narrative, particularly in his published correspondence.

“Everyone is in awe of the Hafetz Hayyim,” writes Rabbi Hutner, referring to Rabbi Yisrael Meir Kagan of Radin (1838–1933), who wrote a famed compendium on proper speech in Jewish law.⁶ But who actually considers, he asks, how many struggles, difficulties, and battles the Hafetz Hayyim had to wage in order to develop his famed meticulousness with language? This is likely the most oft-cited letter of Rabbi Hutner and for good reason. The letter, which begins by lamenting the hagiographic nature of rabbinic narratives, reminds a student that greatness does not emerge from the serenity of our good inclinations but from our struggles with our baser tendencies. The verse in Proverbs (24:16), “the righteous fall seven times and stand up,” has been perennially misunderstood. It is not despite this failure that the

righteous stand up—it is *because* of the fall that the righteous are able to stand confidently. Greatness does not emerge despite failure; it is a product of failure.

But our narratives, both personal and religious, have become warped. We think of success as a sequential line that over the course of time points upwards. Instead, success in any endeavor is a winding, meandering journey with many false starts, unfulfilled promises, and public failures. The distinction between the straight, sequential narratives we tell and those more winding and twisted stories we actually live are reflected in the Hebrew words for song. Throughout Psalms, the words *shir* [שיר] and *mizmor* [מזמור] frequently appear as synonyms for hymns. What is the difference between the words *shir* and *mizmor*? A *shir* shares the same root as the word *shura* [שורה], the Hebrew word for straight line. *Shirah* are our songs of appreciation for those sequential moments of accomplishment in our life as well as prayers that the trajectory of our life should proceed accordingly. The root of the word *mizmor* is *zemer* [זמר]—the Hebrew word for a vine. Vines loop, twist, and curve. During moments of setback and failure, *mizmor* is a reminder that those moments are part of our song as well. Life surely will be comprised of lines and vines, moments of *shir* and *mizmor*—both, however, must be sung.

Our Story, in Blurbs

Nothing highlights our complicated relationship with religious narrative better than the narratives we tell about ourselves. But when, honestly, are we ever telling our narrative truthfully? The culprit for our narrative neurosis is the typical structure of our bio blurbs. You may have seen a bio blurb for an author or a scholar-in-residence. They look something like this:⁷

After graduating from Harvard University, John Leiner received the prestigious MacArthur Genius Grant. A gifted teacher who has lectured throughout the world, Dr. Leiner is currently the CEO of the Leiner Foundation. His daily insights can be found at JohnLeiner.com.

Sound familiar?

I find bio blurbs very eerie, like looking at a photoshopped family photo. Vague phrases are always used like “sought-after speaker” and “internationally-renowned” that would seem narcissistic if spoken but are strangely accepted practice in bio blurb writing etiquette.

The absurdity of the bio blurb is only fully realized after writing one's own. The first realization that immediately descends is that everyone writes his own bio blurb. Granted, we collectively suspend disbelief and pretend it came from our personal PR department, but privately we all smirk as we imagine our friends and mentors struggling over which superlatives they could convincingly describe themselves with.

As Orwell noted, "Autobiography is only to be trusted when it reveals something disgraceful. A man who gives a good account of himself is probably lying."⁸ If good biographies tell a proper story of nonsequential success, bio blurbs are the fun house mirrors that portray success as a pristine linear progression without the blemish of failure. But a bio blurb that is merely successes—our own ESPN highlight reel—sends the wrong message to others and paints a stilted portrait of ourselves.

Rabbi Menachem Mendel Morgenstern, the famed rabbi of Kotzk, once said, "I like to keep my good deeds private and my failures public." Of course we should be proud of our successes, but both for a more honest reflection of life and as a sign of encouragement and solidarity to anyone who has just received a first (or fiftieth) thin envelope, perhaps we can do a better job of integrating life's failures within our typically self-obsessed bio blurbs. It's great to list all of your successes in three to five short sentences, but maybe if one of those sentences were a failed project, rejected application, or unexpected difficulty, even our successes would seem more lively. It may only take one sentence to remind yourself that you can laugh at yourself. It's only one sentence to tell others that life will always have its disappointments. It's a one sentence tribute to one of the thin envelopes you have received in your life.

I am not suggesting a major revolution, just a cute little ploy that might help paint a more accurate picture of your life's oscillating narrative.⁹

In fact, I'll start with mine.

David Bashevkin is the Director of Education for National NCSY and is pursuing a doctorate in public policy and management at The New School's Milano School of International Affairs. He was rejected from the Wexner Graduate Fellowship. Twice.